

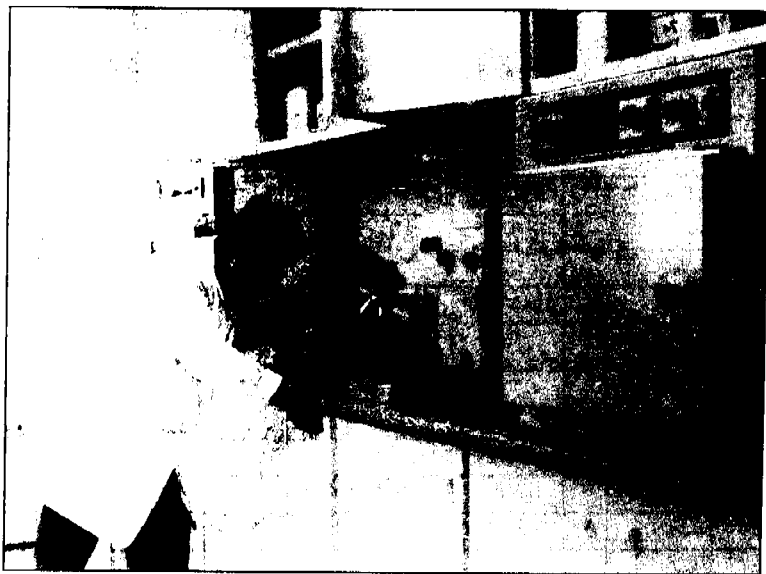
۱۳۸۲ تعداد ۸۸ تعاونی با سرمایه ثابتی ۱/۷۰۴/۱۶۶/۰۰۰ هزار ریال و ۱۵۲۹ نفر اشتغالزایی در سراسر کشور تاسیس شده است همچنین باستثنای استانهای کهنگیلوپه و یویراحمد، ایلام در سایر استانها اینگونه تعاونیها در این زمینه تشکیل و فعال شده‌اند که استان تهران با ۱۹ واحد و مازندران و اصفهان هر یک به ترتیب ۸ واحد و ۷ واحد در رده‌های بعدی قرار دارند تعاونیهای تحقیقاتی و پژوهشی در کلیه فعالیت‌های اقتصادی، علوم و فنون و پزشکی و مشاوره تحقیقاتی و پژوهشی فعالیت دارند.

بدین ترتیب اهداف تعاونیهای خدمات تحقیقاتی و پژوهشی عبارتند از:

- ۱- ترویج و تحکیم مشارکت و تعاون عمومی
- ۲- تامین بازارهای مشترک اقتصادی اجتماعی و فرهنگی اعضا و کمک به تحقق عدالت اجتماعی
- ۳- انجام فعالیت‌های تحقیقاتی و پژوهشی در راستای اهداف و سیاستهای کلی بخش تحقیقاتی و پژوهشی کشور
- ۴- ایجاد کار و اشتغال برای محققین و پژوهشگران کشور

موضوع فعالیت تعاونیهای خدمات تحقیقاتی و پژوهشی

- ۱- انجام پروژه‌های تحقیقاتی و پژوهشی کاربردی و توسعه‌ای در زمینه‌های مختلف صنعتی، معدنی، کشاورزی، عمرانی، زیست محیطی، شیمیایی، برق و الکترونیک، مهندسی پزشکی، دارویی و غذایی و سایر رشته‌های مجاز
- ۲- تهیه طرحهای تحقیقاتی و توجیه فنی و اقتصادی در موارد موضوع بند (۱).
- ۳- تهیه و اجرای طرحهای افزایش بهره‌وری و بازده واحدهای تولیدی
- ۴- طراحی و نظارت و مدیریت اجرایی پروژه‌های موضوع بند (۱)
- ۵- بررسی و تدوین و اجرای طرحهای انتقال تکنولوژی
- ۶- تشکیل بانک اطلاعات پژوهشی
- ۷- همکاری و مشارکت با مؤسسات تحقیقاتی، فنی و مهندسی خارجی در زمینه تحقیقات و طراحی
- ۸- مشارکت با اشخاص حقیقی و

بررسی وضعیت تعاونیهای خدمات، تحقیقاتی و پژوهشی (تحت پوشش وزارت تعاون)

● مسعود جعفر زاده

مقدمه

به منظور شناخت سطح علمی در کشور لازم است ظرفیت‌های علمی مورد سنجش و سنجش فرار گیرند و سیاستهای علمی بررسی شود. از مهمترین عوامل تشکیل دهنده ظرفیت علمی، تعداد دانشمندان و پژوهشگران کشور است چرا که علم اساساً نتیجه پژوهش و پژوهشگر است و پژوهشگر عامل اصلی تعیین کننده سطح علمی می‌باشد. براساس آمارهای موجود تعداد دانشمندان و پژوهشگران در سالهای ۱۳۷۲ و ۱۳۷۷ به ترتیب حدود (۱۸۸۰۰) نفر و (۲۰۴۰۰) نفر و شاخص تعداد محقق در یک میلیون نفر در سالهای مذکور به ترتیب (۳۲۷) نفر و (۳۳۸) نفر بوده است. بررسی عوامل دیگر شکل دهنده ظرفیت علمی نشان می‌دهد که حداکثر نسبت اعتبارات پژوهشی به GDP در سالهای اخیر ۰/۳۱ درصد و تعداد دانشجوی در یکصد هزار نفر

(۲۰۸۵) نفر بوده است.

مقایسه شاخصهای مذکور با شاخصهای مشابه در کشورهای توسعه یافته که حدود (۲۷۰۰) نفر دانشمند محقق دو میلیون نفر و (۳) درصد (GDP) اعتبار می‌باشد شکاف علمی موجود بین ایران و صاحبان اصلی علم در جهان را نشان می‌دهد و بیان کننده عدم توجه کافی به توسعه علم در کشور است. بررسیهای کلی از وضعیت علم در کشور نشان می‌دهد که متأسفانه جایگاه علمی کشور در صحنه بین‌المللی مشخص نیست و هیچگونه کوششی نیز در این جهت بطور جدی صورت نگرفته است.

نگاهی اجمالی به فعالیت بخش تعاونی در تحقیقات و پژوهش

براساس ضرورت ایجاد و توسعه نهادهای غیردولتی، وزارت تعاون از سال ۱۳۷۹ زمینه تاسیس تعاونیهای تحقیقاتی و پژوهشی را فراهم نموده که براساس آمار موجود تا پایان اسفند ماه سال

حقوقی با اولویت تعاونها

۱۰- سرمایه‌گذاری و خرید سهام اتحادیه تعاونی مربوط و سایر شرکتها و موسسات عمومی تعاونی و یا خصوصی
۱۱- انجام سایر خدمات و فعالیت‌های مالی، بازرگانی (داخلی و خارجی) و حقوقی مرتبط با اهداف شرکت.

تحقیقات و پژوهش در برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

به دلیل اهمیت و نقش تحقیقات و پژوهش در توسعه کشور در فصل پانزدهم از قانون برنامه سوم توسعه و براساس ماده (۹۹) قانون مذکور نام «وزارت فرهنگ و آموزش عالی» به وزارت «علوم، تحقیقات و فناوری» تغییر یافت و براساس ماده (۱۰۰) همان قانون به منظور ایجاد زمینه‌های مشارکت و سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی و حمایت کمی و کیفی از فعالیت‌های پژوهشی بخصوص پژوهشهای کاربردی توسعه‌ای دولت مجاز است در تاسیس صندوق‌های غیردولتی مشارکت کند.

همچنین به دلیل اهمیت حمایت از گسترش کمی و کیفی فعالیت‌های مراکز پژوهشی بخشهای تعاونی و خصوصی براساس مفاد ماده (۱۰۱) قانون برنامه سوم توسعه، دولت مکلف شده است برای موسسات تحقیقاتی در قوانین و مقررات موضوع استفاده از تسهیلات مالی و بیمه‌های حمایتی را پیش‌بینی نماید و به مورد اجرا قرار دهد (حال تا چه میزان دولت در این زمینه اقدام نموده و موفق شده است گزارش مستندی در دسترس نمی‌باشد)

براساس مفاد بند (ب) ماده (۱۰۲) قانون برنامه سوم توسعه دولت موظف شده است بر برنامه‌ریزیهای لازم هر سال سهم هزینه‌های صرف شده در امر تحقیقات از تولید ناخالص داخلی را در طول برنامه سوم افزایش داده به نحوی که هزینه‌های صرف شده در امر تحقیقات از تولید ناخالص را در سال پایانی برنامه سوم در بخش دولتی به (۱٪) تولید ناخالص داخلی از اعتبارات عمومی دستگاههای اجرایی و در بخش غیردولتی به (۵٪/۰) تولید ناخالص داخلی از منابع

می‌باشد.

برخی از فعالیت‌های شرکت تعاونی پژوهش در علوم و تکنولوژی ایران

شرکت تعاونی یاد شده علاوه بر فعالیت‌های جاری در رابطه با حل و فصل موضوع خرید زمین برای اعضا و فروش پروژه کارخانه سیلیس و پروژه نخلستان غرب در ماهیدشت کرمانشاه اقداماتی بشرح ذیل انجام داده است:

۱- ایجاد سایت اینترنتی تحت عنوان WWW.Pajooohsh.org

به منظور ارتباطات نزدیک بین کلیه مسؤولین کشوری و همچنین کلیه اعضا که چه در داخل و چه در خارج کشور بکار اشتغال دارند لزوم ایجاد سایت اینترنتی با مشخصات فوق ضروری تشخیص داده شد که با همت مدیران دفتر زنجان در مرکز پژوهش تاسیس گردید جزئیات امر در گزارش پیوست مکتوب می‌باشد.

۲- جذب سرمایه‌های خارجی

به منظور رونق صنعت در کشور و همچنین به منظور خودکفایی صنعتی و اطلاع از علوم و فنون جدید در کشورهای مترقی جهان مکاتبات متعددی با کشورهای خارجی در زمینه سرمایه‌گذاری در کشور انجام گردیده که در آینده‌ای نزدیک نتایج مفید و مثمرتر آن آشکار خواهد گردید نمونه این کشورها عبارتند از: مجارستان - اتریش - ایتالیا - عراق - افغانستان و مخصوصاً کشور برادر و همسایه ایران کویت که کارخانجات زیادی برای آنها در داخل کشور ساخته و در آینده‌ای نزدیک برای ارسال و نصب آنها اقدام خواهد شد.

۳- ایجاد دانشگاه اینترنتی مجازی

طبق مکاتبات و مذاکرات مفصل با رؤسا و مسؤولین چه در داخل و چه در خارج از کشور (کانادا) و به خصوص اساتید دانشگاهها، کمیته‌ای متشکل از اعضا شرکت تعاونی به منظور ایجاد دانشگاه اینترنتی مجازی تشکیل گردیده است که اولین جلسه آن قبلاً تشکیل و جلسه بعدی که قرار است تصمیمات لازم در آن اتخاذ شود در سال جاری انجام خواهد شد. نتایج مذاکرات و پیگیری و چگونگی اجرای امر متعاقباً در سایت

بخش خصوصی و شرکتهای دولتی و بانکها برساند و در همین ماده دولت موظف شده است (۱۵٪) از این اعتبارات را در ارتباط با انجام پژوهشهای بنیادی و پایه پژوهش‌هایی که به جذب و تولید دانش فن‌آوری نو منتهی می‌گردد هزینه نماید.

به دلیل اهمیت موضوع تحقیقات در بند (ج) ماده (۱۰۲) قانون برنامه سوم توسعه سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور مکلف شده است با هماهنگی شورای پژوهشهای علمی کشور در هر سال سهم بخش تحقیقات هر یک از دستگاههای اجرایی و شرکتهای دولتی را تعیین و در ردیف مستقل و جداگانه منظور نماید و براساس همین بند دولت موظف شده است حمایت‌های لازم را از تحقیقات بخش غیردولتی به عمل آورد.

نگاهی اجمالی به شرکت تعاونی

پژوهش در علوم تکنولوژی ایران

شرکت مذکور در پایان اسفند ماه سال (۱۳۷۲) تحت شماره ۱۱۲۱۴۱ به ثبت رسیده و فعالیت خود را از سال (۱۳۷۳) با هدف انجام تحقیقات، مطالعات و مشاوره در زمینه طرحهای صنعتی، معدنی و کشاورزی و عمرانی، زیست محیطی، شیمیایی، برق و الکترونیک و مکانیک، مهندسی پزشکی، دارویی غذایی و سایر زمینه‌های صنعتی برابر ماده (۳) اساسنامه مورد عمل آغاز نمود.

هر چند شرکت مذکور به منظور تأمین نیازمندیهای اعضای خود اقدامات فراتر از چارچوب اساسنامه و موضوع عملیات تعاونی در سالهای آغازین فعالیت انجام داده که بعضاً مواجه با مشکلات و نارساییهایی گردیده و مهمتر از آن از اهداف اصلی خود دور مانده، مع هذا در سالهای اخیر و با تلاش مدیریت جدید تعاونی کوششهایی برای رفع مسائل و مشکلات مذکور صورت گرفته و رویکرد مدیران و اعضای تعاونی معطوف به انجام فعالیتهای تحقیقاتی در چارچوب اساسنامه موردعمل گردیده که در این راستا تعداد (۱۴۶۵) نفر اعضای تحصیلکرده و متخصص آن در کمیته‌های تخصصی (۲۵) گانه عضویت یافته‌اند که ترکیب تخصص‌ها، تعداد، مدارک تحصیلی اعضای مذکور شرح جدول

- ساخت صنایع چوبی که به جای الوار از پوشالهای دور ریز و کنده درختان استفاده می‌گردد.

۷- ارزشیابی دوره‌های آموزشی

۴ جلد کتاب توسط جناب آقای دکتر رجبعلی نیکویی و همکاران عضو تعاونی پژوهشی تهیه و تنظیم شده که توسط وزارت تعاون برای شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی می‌باشد و مبلغ ۱۴ میلیون تومان دریافت که ۱۰٪ آن به حساب تعاونی واريز و کلیه بیمه و مالیات توسط آقای دکتر نیکویی پرداخت گردید.

۸- پروژه

سازمان آبخیزداری استان زنجان که توسط کادر فنی و مدیریت شعبه زنجان انجام پذیرفته و تحویل گردیده که بزودی ۱۰٪ آن به شرکت تعاونی واريز می‌گردد.

نگاهی گذرا به دیگر شرکتهای تعاونی

پژوهشی در دیگر استانهای کشور

۱- اداره کل تعاون استان قزوین

این استان دارای یک واحد تعاونی تحقیقاتی می‌باشد این تعاونی که به نام تعاونی تحقیقاتی و پژوهشی تفریحات علمی فدک در تاریخ ۸۲/۸/۵ با تعداد جمعاً ۱۰ نفر به ثبت رسیده است دارای سرمایه ۱۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال می‌باشند. که این تعاونی بانوجه به جدیدالتاسیس بودن آن تاکنون فعالیتی نداشته است.

۲- اداره کل تعاون استان مازندران

باتوجه به آمارهای ارائه شده توسط دفتر آمار و اطلاعات وزارت متبوع دارای ۸ واحد از این نوع می‌باشد که از این تعداد یک واحد از آن را فعال اعلام نموده‌اند که البته اداره مزبور طی نامه‌ای تعداد این نوع تعاونیها را ۲ واحد ذکر کرده که تعداد اعضا آن جمعاً ۱۴ نفر بوده که از این تعداد ۷ نفر مدرک دکترا و ۶ نفر فوق‌لیسانس و یک نفر لیسانس می‌باشند.

۳- اداره کل تعاون استان اردبیل

این اداره طی نامه‌ای اعلام نمود که ۲ واحد از این نوع تعاونیها در اداره کل تشکیل شده که اولی بنام شرکت تعاونی ۱۵۵۵ آزمایشگاه آب و خاک و گیاه، به شماره ثبت ۳۴۵۰ که به تاریخ ۱۳۸۰/۱۲/۶ تعداد اعضا ۷ نفر بوده که

ردیف	تخصص	لیسانس	فوق‌لیسانس	دکترا و فوق‌دکترا
۱	مواد و صنایع دارویی	۳	۳	۱۵
۲	نساجی	۴	۷	۳
۳	اقتصاد و آمار	۵۹	۱۰	۷
۴	مدیریت و برنامه‌ریزی	۳۶	۲۱	۳
۵	آب و فاضلاب	۸	۹	۴
۶	کشاورزی و صنایع تبدیلی	۴۲	۱۴	۲۲
۷	برق و الکترونیک	۴۸	۲۴	۱۳
۸	مکانیک	۴۹	۲۳	۱۳
۹	نفت و گاز	۴۹	۲۴	۱۷
۱۰	شیمی و مهندسی شیمی	۷۷	۳۵	۴۰
۱۱	زمین‌شناسی و معادن	۱۱	۱۲	۸
۱۲ و ۱۳	فیزیک و علوم فضایی	۱۷	۱۱	۲۱
۱۴	علوم دریایی و شیلات	۷	۱	۱
۱۵	آموزش و علوم اجتماعی	۵۱	۲۲	۱۴
۱۶	نوآوریهای صنعتی	۱۷	۱۳	۵
۱۷	عمران و معماری	۷۰	۷۳	۲۰
۱۸	بهداشت و درمان	۲۱	۹	۷۳
۱۹	محیط زیست	۹	۸	۱۰
۲۰	مواد و متالورژی	۱۶	۱۴	۱۹
۲۱	ریاضی و مهندسی کامپیوتر	۲۳	۲۶	۲۲
۲۲	تکنولوژی و پزشکی	۸	۸	۴
۲۳	بازرس فنی	۲۳	۳	۴
۲۴	انرژیهای نو	-	-	۲
۲۵	توریسم	۵۲	۲۲	۷
	جمع کل	۷۰۰	۳۹۱	۳۷۴

سطح علمی و فنی کارگاه‌های کوچک، جلساتی با مدیران و مسوولین صنایع مربوطه برقرار گردید که نتایج مفید و سودمند آن بزودی عاید کشور خواهد شد چون این موضوع در پیشبرد اهداف کشور در زمینه ایجاد شغل برای افراد باسواد کشور و همچنین رسیدن بحد خودکفایی صنعتی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. لذا موضوع با پیگیری کامل از طرف پژوهش دنبال خواهد شد.

۶- اختراعات

اختراع برخی از اعضای شرکت مذکور که در نوروز سال ۸۳ از طریق رسانه‌ها اعلام شده عبارتند از:

- ریسور خورشیدی مربوط به نیروگاههای خورشیدی و هشداردهنده راننده وسایط نقلیه که هرگز به خواب نمی‌رود.

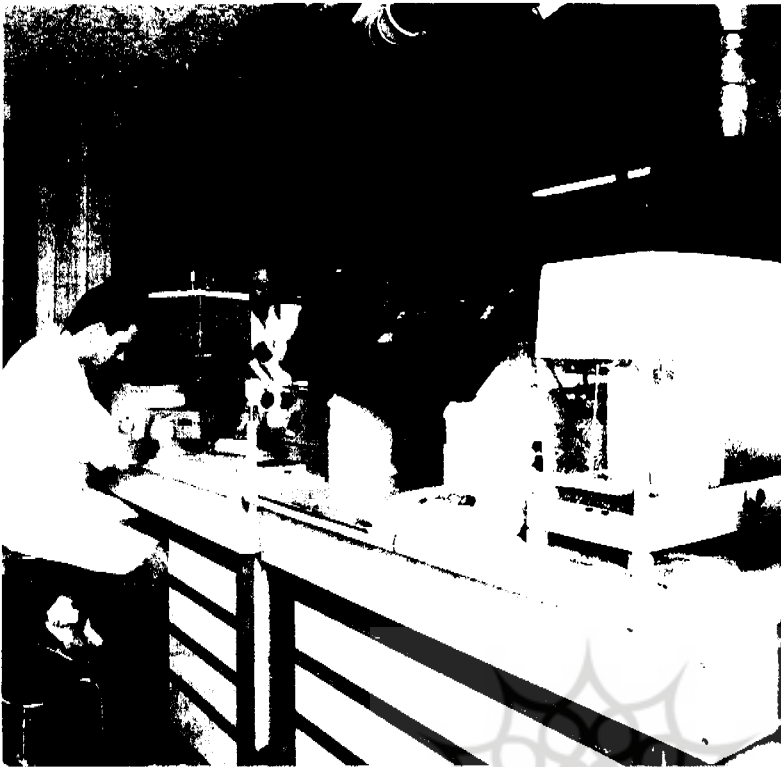
اینترنتی پژوهش به اطلاع عموم خواهد رسید.

۴- اختراعات - تهیه مدارک آموزشی - عارضه‌یابی و غیره

قابل توجه است که از طرف بعضی از اعضا کارهای اساسی در زمینه ابداع و اختراعات جدید انجام گرفته که گزارشات آن از طریق صداوسیما پخش گردیده است و همچنین اطلاعات مهم در متن چندین کتاب از جمله آموزشهای فنی، عارضه‌یابی دستگاههای صنعتی، انجام پروژه صنعتی و نظایر آن انجام گردیده که در گزارش پیوست جزئیات آن با اطلاع می‌رساند.

۵- صنایع پایین دستی

به منظور استفاده از محصولات تولیدی در صنایع مادر نظیر صنایع پتروشیمی، فولاد و غیره در صنایع پایین دستی و ارتقا

اکثراً دکتر داروساز می‌باشد و در سال ۱۳۸۰ به ثبت رسید که از اهداف مهم آن اشتغالزایی، ابداع روشهای جدید تولید و فن آوری رفع تنگناهای واحدهای تولیدی و صنعت داروسازی کشور، کاهش ضایعات و استفاده مجدد از آنها، افزایش بهره‌وری، آموزش علوم و فنون جدید به شاغلین در صنعت داروسازی افزایش و کنترل کیفی و کمی فرآورده‌های دارویی می‌باشد.

ب: شرکت تعاونی تحقیقاتی و پژوهشی

همدازان مهرآفرین

این تعاونی دارای ۷ عضو می‌باشد که اکثراً از اعضا هیأت علمی دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه اصفهان می‌باشد و از اهداف مهم این تعاونی انجام پروژه‌های تحقیقاتی در زمینه روانشناسی بهره‌وری فردی و سازمانی، هدایت و رهبری موثر، آموزش مبانی روانشناسی فرسودگی شغلی، آموزش خانواده و رغبت سنجی فعلی و انگیزش کار می‌باشد.

ج: شرکت تعاونی تحقیقاتی و پژوهشی

کیان پژوهشی

تعاونی فوق با ۸ نفر عضو که اکثر عضو

در این استان تنها یک واحد از این نوع تعاونیها تشکیل گردید که تاکنون فعالیتی نداشته است.

۷- اداره کل تعاون استان کرمانشاه

این استان تاکنون موفق گردیده که ۲ واحد از این نوع فعالیتها را به ثبت برساند که تاکنون هیچ گونه فعالیتی را شروع ننموده‌اند.

اداره کل تعاون استان بوشهر

باتوجه به آمارهای ارائه شده توسط دفتر آمار و اطلاعات وزارت متبوع این استان دارای ۳ نوع از این تعاونیها می‌باشد که یک واحد آنها را فعال اعلام نموده است و این اداره کل در پاسخ به مکاتبات این دفتر تنها اعلام نموده که هیچکدام از شرکتها، تعاونی تحقیقاتی و پژوهشی دارای فعالیت موثر نمی‌باشند.

۹- اداره کل تعاون استان اصفهان

این استان دارای ۷ واحد از این نوع تعاونیها می‌باشد که تعدادی از آنها بشرح زیر می‌باشند.

الف: شرکت تعاونی خدماتی، تحقیقاتی علوم دارویی اصفهان

این تعاونی دارای ۷ عضو می‌باشد که

موضوع فعالیت آن احداث آزمایشگاه، تجزیه آب و خاک و گیاه و انجام طرحهای تحقیقاتی به این زمینه می‌باشد دیگری به نام شرکت تعاونی ۱۷۵۳ آدر گندم مشکین شهر بشماره ثبت ۵۰۷ که به تاریخ ۸۱/۱۱/۱۹ با تعداد ۷ نفر به ثبت رسیده و موضوع فعالیت آن خاک می‌باشد البته دفتر آمار و اطلاعات وزارت متبوع تعداد این نوع تعاونیها را در این استان ۳ واحد اعلام نموده که یک واحد آن فعال می‌باشد.

۴- اداره کل تعاون استان گیلان

اداره کل تعاون استان گیلان تاکنون موفق گردیده که سه واحد از این نوع تعاونیها را تشکیل دهد که به شرح زیر می‌باشد.

الف: شرکت تعاونی خدماتی گیل پژوه
که تعداد اعضای این تعاونی ۲۰ نفر می‌باشد که همگی دارای مدارک دانشگاهی می‌باشند و از اهداف مهم این تعاونی تهیه و انجام پروژه‌های تحقیقاتی در زمینه‌های علمی و صنعتی می‌باشد.

ب: شرکت تعاونی گیل کاوش گروه ۷
که تعداد اعضا آن ۷ نفر و همگی دارای مدارک دانشگاهی می‌باشند و اهداف آن انجام طرحهای تحقیقاتی و طراحی می‌باشد.

ج: شرکت تعاونی معدن جویان فلات
که تعداد اعضا این تعاونی ۸ نفر بوده که ۷ نفر از آنها لیسانس می‌باشند و یکی از اهداف مهم این تعاونی انجام طرحهای تحقیقاتی زمین‌شناسی می‌باشد لازم به ذکر است که تعاونیهای فوق‌الذکر در حال حاضر موفق به عقد قرارداد در جهت اجرای پروژه‌های تحقیقاتی نگردیده‌اند که این در راستا اداره کل تعاون استان و تعاونیهای مورد اشاره سعی در راه‌اندازی و عقد قرار دارد با برابری به‌امانهای منطقه می‌باشند.

۵- اداره کل تعاون استان مرکزی

این اداره کل در سال ۱۳۸۲ یک واحد از این نوع تعاونیها را به نام شرکت تعاونی تحقیقاتی و پژوهشی بوعلی سینا تشکیل داده است که بانوجه به جدیدالتاسیس بودن آن تاکنون فعالیتی نداشته است.

۶- اداره کل تعاون استان قم

هیأت علمی دانشگاههای اصفهان می‌باشند تشکیل گردیده که از اهداف مهم تعاونی می‌توان تحقیقات در زمینه مسائل اجتماعی را ذکر کرد.

د: شرکت تعاونی پژوهنده

این تعاونی در سال ۱۳۸۱ با ۷ عضو تشکیل می‌گردد که اکثرأ عضو هیأت علمی دانشگاههای اصفهان می‌باشند که در زمینه طرحهای تحقیقاتی علوم اجتماعی فعالیت دارند.

هـ - شرکت تعاونی تحقیقاتی و پژوهشی

ایران کاوش

این تعاونی در سال ۱۳۸۰ با سرمایه اولیه ۲۵ میلیون ریال با تعداد ۷ نفر عضو تشکیل گردیده که اکثر اعضا تعاونی از اعضا هیأت علمی دانشگاه صنعتی اصفهان می‌باشند و از اهداف مهم این تعاونی انجام طرحهای صنعتی می‌باشد. لازم به ذکر است که از تعداد ۷ تعاونی ذکر شده تنها یک واحد فعال می‌باشد.

۱۰- اداره کل تعاون استان خراسان

استان خراسان دارای ۷ واحد از این تعاونی‌ها می‌باشد که به اختصار به شرح هر کدام پرداخته می‌شود.

الف: شرکت تعاونی چندمنظوره

پژوهشگران خراسان

این تعاونی با تعداد ۸۶ نفر عضو در سال ۱۳۷۴ به ثبت رسیده است و اکثرأ دارای تحصیلات دانشگاهی می‌باشد این تعاونی علاوه بر فعالیت‌های تحقیقاتی فعالیت‌های اقتصادی هم انجام می‌دهد.

ب: شرکت تعاونی تحقیقات، مشاوره‌ای در

امور صنعت معدن

شرکت تعاونی در سال ۱۳۸۱ با تعداد ۸۸ نفر عضو که اکثرأ از کارکنان این بخش از صنعت می‌باشد تشکیل گردیده و از اهداف مهم این تعاونی تحقیقات در زمینه معادن استان می‌باشد.

ج: شرکت تعاونی تحقیقات و مشاوره‌ای

آسیب‌شناسی اجتماعی فرزاتگان شرق

شرکت تعاونی در سال ۱۳۷۸ با ۷ نفر عضو تشکیل گردیده که در حال حاضر غیرفعال می‌باشد.

د: شرکت تعاونی مرکز اطلاع‌رسانی و

پژوهشهای علمی خیام

این تعاونی در سال ۱۳۷۶ با تعداد ۷ نفر عضو تشکیل گردید و از اهداف مهم

تعاونی تحقیقات در زمینه‌های اجتماعی را نام برد و اکثر اعضا آن دارای تحصیلات دانشگاهی می‌باشند که در حال حاضر غیرفعال می‌باشد.

هـ: شرکت تعاونی چندمنظوره جهان کاوه

نوس

شرکت تعاونی در سال ۱۳۷۸ با ۹ نفر عضو تشکیل گردیده و فعالیت آن تحقیقات در زمینه کشاورزی و تولید گوگرد می‌باشد که در حال حاضر غیرفعال می‌باشد.

و: شرکت تعاونی تحقیقاتی مشاوره‌ای

دانشوران جوان نوس

شرکت تعاونی در سال ۱۳۷۹ با ۱۴ نفر عضو تشکیل گردیده است و اکثرأ دارای تحصیلات دانشگاهی می‌باشند از اهداف مهم این تعاونی ارائه خدمات تحقیقات و مشاوره‌ای در زمینه مسائل اجتماعی می‌باشد که در حال حاضر را کد می‌باشد.

ز: شرکت تعاونی پژوهشی معدنی زمین

طراح

این شرکت در سال ۱۳۸۲ با ۹ نفر عضو تشکیل گردیده و از اهداف مهم این تعاونی می‌توان تحقیقات و مشاوره در زمینه اکتشاف و استخراج از معادن را نام برد که با توجه به جدیدالتاسیس بودن آن تاکنون فعالیتی نداشته است.

۱۱- اداره کل تعاون استان گلستان

اداره کسل تعاون استان گلستان طی نامه‌ای اعلام نموده است که این استان فاقد شرکت تعاونی خدماتی تحقیقاتی و پژوهشی می‌باشد حال آن که دفتر آمار و اطلاعات ۴ واحد از این نوع تعاونیها را در کارنامه اداره کل ثبت نموده است.

۱۲- اداره کل تعاون استان همدان

اداره کل تعاون استان همدان طی نامه‌ای اعلام نموده است که این اداره کل فاقد این نوع تعاونیها می‌باشد حال آنکه دفتر آمار و اطلاعات اعلام نموده است که اداره کل دارای ۲ واحد از این نوع تعاونیها می‌باشد.

۱۳- اداره کل تعاون استان

آذربایجان شرقی

اداره کل تعاون استان آذربایجان شرقی تاکنون ۴ واحد از این نوع تعاونیها را به ثبت رسانده است که با اختصار به شرح

هر کدام پرداخته می‌شود.

الف: شرکت تعاونی دانشجویی
دانشگاههای تبریز که ۷۵ نفر عضو دارد و اکثرأ دارای تحصیلات دانشگاهی می‌باشند که از اهداف تعاونی می‌توان توسعه و تقویت روحیه مشارکت‌جویی دانشجویان جهت حضور در فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی، ایجاد ارتباط بین مراکز آموزشی و علمی با واحدهای تولیدی و اقتصادی، بسترسازی برای اشتغال دانشجویان، بهره‌گیری بهینه از نیروهای متخصص را نام برد تعاونی فوق تاکنون توانسته کارهای تحقیقاتی در زمینه‌های مختلف از جمله ایجاد مجتمع آموزشی با همکاری جهاددانشگاهی برای ارائه خدمات آموزشی حسابداری و رایانه‌ای را ارائه نماید و تاکنون توانسته ۳۰ نفر اشتغالی داشته باشند.

ب: شرکت تعاونی تحقیقاتی و

پژوهشی هادی پژوه

شرکت تعاونی فوق با تعداد ۱۸ نفر عضو تشکیل گردیده که اکثرأ دارای تحصیلات دانشگاهی می‌باشند این تعاونی در زمینه فراهم ساختن بستر اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاه در زمینه‌های مختلف علمی، فنی و تحقیقاتی و همچنین بهره‌گیری از تواناییها و استعدادهای بالقوه تحصیلکردگان و متخصصین در جهت انجام کارهای تحقیقاتی و پژوهشی و کمک به رشد و توسعه کشور و خودکفا نمودن کشور از وابستگی به تولیدات خارجی فعالیت می‌نماید که تاکنون توانسته در زمینه‌های فنی و کشاورزی و صنعتی و معدنی همچون طراحی سیستم آبها خودکار فضای سبز، طراحی دستگاه آشغالگیر خودکار در دو مدل شبکه‌ای و نقاله‌ای که باعث کاهش در هزینه‌های مؤسسات مصرف‌کننده خواهد شد.

طراحی دستگاه تشریح الکترو مغناطیسی که جنبه صادراتی دارد، طراحی پله برقی، طراحی دستگاه خبر اوقات شرعی، طراحی سیستم مونیترینگ تلویزیونی و سیستم مصنوعی و همچنین در زمینه‌های انسانی همچون تدوین مقاله در زمینه سیستم معادله پایاپای ثبتی، کنکاشی در بحران قره‌باغ، تدوین مقاله در

گزارش کلان تعاونیهای خدمات گرایش تحقیقاتی به تفکیک استان

نام استان	تعداد	اعضاء فعلی		جمع	سرمایه (هزارریال)	اعضاء ایثارگر	اعضاء معلول	اشتغالی
		مرد	زن					
چهارمحال وبختیاری	۲	۸	۷	۱۵	۳۲/۵۴۰	۰	۰	۲۱
گلستان	۴	۸۵	۳۹	۱۲۴	۵۷/۷۰۰	۰	۰	۱۳۷
گیلان	۴	۲۸	۱۴	۴۲	۲۵/۹۵۰	۰	۰	۶۷
همدان	۲	۶	۸	۱۴	۲۴/۰۰۰	۰	۰	۱۴
مازندران	۸	۵۱	۸	۵۹	۸۷/۷۸۰	۸	۰	۶۹
آذربایجان شرقی	۴	۶۳	۴۴	۱۰۷	۸۲/۳۵۰	۰	۰	۶۵
آذربایجان غربی	۱	۷	۰	۷	۱۰/۵۰۰	۰	۰	۴
هرمزگان	۲	۱۷	۱	۱۸	۲۱/۵۰۰	۰	۰	۱۹
لرستان	۲	۹	۵	۱۴	۱۴/۰۰۰	۳	۰	۲۲
مرکزی	۱	۳	۴	۷	۳/۵۰۰	۱	۰	۸
اردبیل	۳	۲۱	۵	۲۶	۳۱/۸۰۰	۰	۰	۱۴
اصفهان	۷	۳۷	۲۱	۵۸	۱۰۶/۹۰۰	۲	۰	۵۴
بوشهر	۳	۱۳	۹	۲۲	۳۶/۰۰۰	۰	۰	۲۲
تهران	۱۹	۵۳۲	۷۶	۶۰۸	۴۸۷/۳۹۵	۷	۰	۶۳۷
خوزستان	۲	۱۲	۲	۱۴	۴۲/۰۰۰	۰	۰	۱۴
خراسان	۱	۶	۱	۷	۵۰/۴۰۰	۰	۰	۱۴
یزد	۲	۱۰	۵	۱۵	۹۶/۰۰۰	۳	۰	۲۱
سمنان	۱	۵	۳	۸	۳۸/۸۰۰	۰	۰	۸
زنجان	۲	۱۴	۵	۱۹	۲۳/۵۵۰	۰	۰	۱۹
کرمان	۶	۳۲	۴۵	۷۷	۱۵۸/۶۰۰	۰	۰	۱۰۰
کرمانشاه	۲	۱۴	۱	۱۵	۲۱/۰۰۰	۱	۰	۱۵
فارس	۶	۱۱۹	۱۴	۱۳۳	۱۹۷/۴۰۰	۰	۰	۷۲
فرااستانی	۲	۹۰	۸	۹۸	۳۹/۰۰۰	۰	۰	۹۸
قم	۱	۴	۳	۷	۱۰/۵۰۰	۲	۰	۵
قزوین	۱	۳	۷	۱۰	۱۵/۰۰۰	۰	۰	۱۰
جمع کل	۸۸	۱۱۸۹	۳۳۵	۱۵۲۴	۱/۷۴۰/۱۱۶۶	۲۷	۰	۱۵۲۹

زمینه تحصیل یا خودکشی فردی و اجتماعی، تدوین مقاله در زمینه رژیم دریای خزر، تدوین مقاله در زمینه طرح باز مبتکر، تدوین مقاله در زمینه سیاستهای کلی هرا، فضا و مشکلات کلی رایانه و جهانی

ج: شرکت تعاونی تحقیقاتی و پژوهشی ۱۴۱۰ تبریز

تعاونی مذکور با تعداد ۱۱ نفر که اکثراً دکترا و فوق لیسانی می باشند که با هدف بهره گیری بهینه از نیروهای متخصص در اجرای طرحها و پروژهها و ایجاد زمینه اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهها و

مؤسسات عالی تشکیل گردیده است و فعالیتهایی در زمینه ارائه خدمات مشاوره ای جهت اجرای تعدادی از طرحهای اقتصادی و اجتماعی، تهیه و تدوین طرح توانمندسازی زنان در فعالیت های اقتصادی و اجتماعی را ارائه نماید.

د: شرکت تعاونی ۱۳۲۴ تحقیقاتی و پژوهشی و خدمات فنی و مهندسی تبریز تعاونی فوق الذکر با تعداد ۹ نفر که اکثراً دارای تحصیلات دانشگاهی می باشند با هدف انجام کارهای تحقیقاتی و پژوهشی و خدمات فنی و مهندسی،

ایجاد زمینه اشتغال فارغ التحصیلان دانشگاهی و بهره گیری بهینه از نیروهای متخصص در اجرای طرحها و پروژهها تشکیل گردیده است.

و فعالیتهایی همچون ارائه خدمات مشاوره ای جهت اجرای تعدادی از طرحهای اقتصادی و اجتماعی انسان ارائه نموده است.

۱۴- اداره کل تعاون استان یزد

اداره کل تعاون استان یزد تاکنون ۲ واحد از این نوع تعاونها را به ثبت رسانیده است که یکی در ابرکوه یزد و دیگری در شهرستان یزد فعالیت دارند که

جهانی شدن و تجارت الکترونیکی

در حال حاضر برای تجارت الکترونیکی تعریف قابل قبول همگانی وجود ندارد. تجارت الکترونیکی در مفهوم عام عبارتست از کلیه اشکال معاملات تجاری که توسط یک واسطه یا شبکه الکترونیک (در اکثر موارد اینترنت) بدون تماس مستقیم میان طرفین معامله انجام می‌گیرند. مفهوم وسیع تجارت الکترونیکی شامل عملیاتی می‌شود که نتیجه سفارشهای کتبی در کاتالوگها، ابزار گرافیک یا آگهی‌های رادیو و تلویزیون می‌باشد و یا توسط وسایل ارتباطی نظیر تلفن و نمابر ارائه می‌شوند. در تعریف محدود مفهوم تجارت الکترونیکی عملیات ویژه‌ای را در بر می‌گیرد که به وسیله

ابزار ارتباطات دیجیتال مانند اینترنت، اکسترانت یا مبادله داده‌ها الکترونیکی ارائه می‌شوند، در حوزه تسهیلات بازرگانی، تجارت الکترونیکی به مبادله الکترونیکی داده‌ها خلاصه می‌شود. در مباحث «سازمان تجارت جهانی» تجارت الکترونیکی از زاویه محدود تجارت و خدمات مورد بررسی قرار می‌گیرد. در سایر موارد، تجارت الکترونیکی فقط به عنوان شکل نوینی از بازرگانی محسوب نمی‌شود بلکه در عین حال دربرگیرنده مجموعه ابزاری است که آرایی آن را بیشتر می‌کند. اگر چه نظرات ارائه شده بسیار

شده است که تجارت الکترونیکی مهمترین عنصر مبادلات برون‌مرزی باشد و ارقام تخمینی آن عبارتست از ۱۰ تا ۲۵ درصد تجارت جهانی تا سال ۲۰۰۳ (UNCTAD)

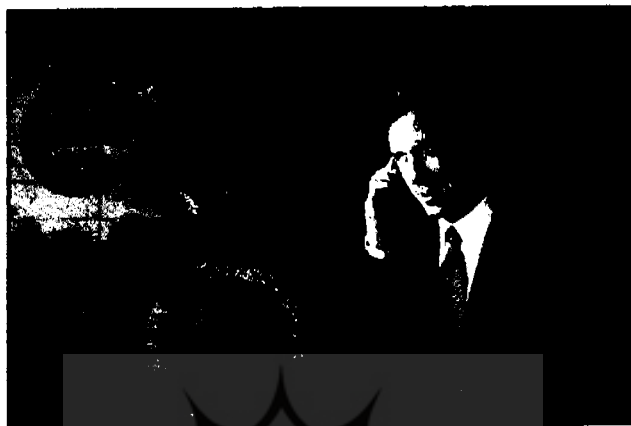
(۲۰۰۰)، این امر مخصوصاً برای کشورهای در حال توسعه که صادرات آن‌ها هنوز هم بر صدور کالاهای اولیه، محصولات نیم ساخته و تمام ساخته صنعتی متکی است، بسیار مهم می‌باشد. چنان که کنفرانس ملل متحد برای تجارت و توسعه نتیجه‌گیری می‌کند: اگر کشورهای توسعه یابنده بتوانند از

توسعه تجارت الکترونیکی بهره‌مند شوند، این کار را باید از طریق کاهش هزینه‌های معاملات و دسترسی به سطوح جدیدی از رقابت بین‌المللی در بخش تولید کالاها انجام دهند.

تجهیز ایران به تجارت الکترونیکی (EC) به منابه پیش‌نیاز ورود به سازمان تجارت جهانی

باتوجه به ضرورت ورود ایران به W.T.O شرکت‌های ایرانی نیز باید خود را با مختصات و مؤلفه‌های سازمان تجارت جهانی هماهنگ سازند.

امروزه تجارت الکترونیکی به عنوان یک نیاز مبرم واقعیت یافته است به طوری که اگر تا سال ۲۰۰۴ ایران نتواند سیستم تجارت و مبادلات بازرگانی خود را به EC یا (Electronic Commerce) تبدیل کند بازار اروپا را از دست خواهد داد زیرا کشورهای اروپایی و بازار مشترک آن، کشورهایی را که تکنولوژی

جهانی سازی و تحولات بازار

• منصور صوفی، عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت

• قسمت دوم

متفاوت هستند، اما پیش‌بینی می‌شود که تجارت الکترونیکی طی سالهای آینده با نرخ فزاینده‌ای رشد کند. انتظار این است که برخی از کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، مخصوصاً ایالات متحده و اروپا، فعالترین نقش را در این زمینه برعهده داشته باشند، چرا که در بازارهای محلی آنها، تجارت الکترونیکی، به گسترش ادامه خواهد داد. حجم معاملاتی تجارت الکترونیکی جهان در حال حاضر حدود ۱۰۰ میلیارد دلار است و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۰۵ به رقمی در حدود ۲-۳ تریلیون دلار افزایش پیدا کند. به احتمال فوی، تعداد کاربران اینترنت در سراسر جهان از ۱۷۱ میلیون در سال ۱۹۹۹ به ۳۴۵ میلیون نفر در سال ۲۰۰۵ افزایش پیدا خواهد کرد. از نظر تجارت بین‌المللی، برنامه‌ریزی

EC یا EDI (تبادل اطلاعات الکترونیکی) (Electronic Data Interchange) را وارد بخش مبادلات بازرگانی خود نساژند از گردونه مبادلات حذف خواهند کرد. بنابراین شرکتهای ایرانی اعم از تولیدی، بازرگانی و خدماتی در بخش خصوصی و یا تعاونی باید ویژگیهای زیر را در ساختارها و کارکردهای خود مستقر سازند:

- ۱- هماهنگی با سازوکارهای جهانی شدن
- ۲- قابلیت انعطاف در پاسخ به عملکرد رقبا در بازارهای جهانی
- ۳- توانایی پاسخ به تغییرات روی داده در یک کشور و یا یک منطقه
- ۴- آگاهی از نیازهای بازار در بازار جهانی
- ۵- توانایی انتقال دانش بین واحدهای مختلف شرکت در کشورهای مختلف
- ۶- کاهش مداوم هزینهها برای بالا بردن توان رقابتی
- ۷- بالا بردن کارایی، اثربخشی و برآورده کردن نیازهای مشتری
- ۸- توان ایجاد تنوع Diversity در محصولات. شیوه تولید و توزیع برای تحقیق ویزگیهای فوق مراتب زیر و کاربرد آن در شرکتهای بخش خصوصی و تعاونی ضرورت مییابد:

۱- استفاده از تکنولوژی اطلاعات جهت ورود به بازارهای جهانی

۲- استفاده از امکانات پست الکترونیکی E-mail در تجارت و مبادلات اقتصادی

- ۳- استفاده از مدیریت اسناد الکترونیکی در فعالیتهای بازرگانی و اقتصادی (Electronic Document Management (EDM)
- ۴- ذخیرهسازی و بازاریابی اسناد Document storage & Retrieval
- ۵- پردازش رویدادها Transactoin processing

برای درک اهمیت موضوع کافی است که به روند رشد تجارت الکترونیکی (EC) از سال ۱۹۹۷ تا سال ۲۰۰۲ در آمریکا و از سال ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۲ در

جهان اشاره نماییم که روند رشد آن به روش فروشنده با فروشنده B2B و فروشنده با مصرف کننده B2C به شرح زیر است:

آینده تجارت الکترونیکی (EC)

B2B فروشنده با فروشنده: ۸ میلیارد دلار در آمریکا سال ۱۹۹۷
۳۲۷ میلیارد دلار در آمریکا سال ۲۰۰۲

B2C فروشنده با مصرف کننده: ۲/۶ میلیارد دلار در آمریکا در سال ۱۹۹۷
۳۷/۵ میلیارد دلار در آمریکا سال ۲۰۰۲

B2B و B2C فروشنده و فروشنده با مصرف کننده: ۲۹۶ میلیون دلار در دنیا در سال ۱۹۹۵

B2B و B2C فروشنده با فروشنده و فروشنده با مصرف کننده: ۴۲۶ میلیارد دلار در دنیا در سال ۲۰۰۲

میزان رشد در طی ۷ سال

$$\frac{426}{1439} = \frac{296}{426} \times \frac{100}{100} = 69.3\%$$

با عنایت به رشد ۴۳۴/۲۹۶ برابر تجارت الکترونیکی از سال ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۲ در دنیا این واقعیت رقم میخورد که برای یافتن بازارهای هدف در فضای تجارت جهانی نیاز به تجهیزات از نوع (EC) می باشد تا ضمن آمادگی برای رقابت از بازارهای اروپایی نیز محروم نشویم.

ضرورت کاربرد IT در اقتصاد شرکتهای

و مؤسسات

برای تحقق این مهم یعنی جلوگیری از محروم شدن در بازار اروپا ضرورت دارد که سازمانهای داخلی اعم از شرکتهای بخش خصوصی و تعاونی به IT مجهز شوند چرا که می توان شرکتهای دارای IT را سازمانهایی هوشمند نامید اگر پذیریم انسانهای هوشمند با اثربخشی بیشتر، کارایی افزونتر و بهره‌وری بالاتر در تحولات اجتماعی و اقتصادی نقش آفرین هستند. این نقش آفرینی با پایه لگاریتمی در مورد سازمانها و شرکتهای عمل می کند و باعث می شود فاصله شرکتهای هوشمند در تسخیر بازارهای هدف نسبت به سازمانهای غیرهوشمند روز به روز با تصاعد هندسی همراه شود ضمن آنکه بازارهای داخلی نیز از این فرآیند مصون نبوده و نیستند و آنها نیز با ورود

محصولات و خدمات شرکتهای بین المللی از گردونه فعالیت خارج خواهند شد. پس راه حل چیست؟ بی گمان در اولین اقدام باید شرکتهای را که آسیب پذیرتر نیز می باشند به IT مجهز کرد برای دریافت روشن تر مطلب در این بخش بحث IT را گسترش می دهیم:

همانطوری که اشاره شد جهانی شدن کسب و کار، شبکه‌ای شدن سازمانها، حذف مرزهای ملی در کسب و کار، تغییر قواعد بازی و مجازی شدن فرآیند کسب و کار، تحول بنیادی در شیوه انجام کار (از نظر مفهوم کار، زمان و مکان یعنی ادامه کار در تمام ساعات روز، هفته و سال، به صورت سه شیفت به هم پیوسته در سه قاره مختلف دنیا و بر روی یک مورد) انعطاف پذیری فرآیندها، عدم قطعیت روبه ازدیاد، سرعت بالای تعامل دوسویه، بالا رفتن شتاب تغییر و مفهوم سال اینترنتی و بالاخره افزایش سهم اطلاعات و دانایی در ارزش تولید اقتصادی نسبت به سایر عناصر تولید را می توان پارادایم عصر اطلاعات خواند و مزایای استفاده از IT (فناوری اطلاعات) را در بخش تعاون به شرح زیر برشمرد:

- ۱- ایجاد بستر مناسب برای تبادل ارتباطات درون و برون سازمانی از طریق اینترنت و اکسترانت
- ۲- دسترسی لحظه‌ای به اطلاعات بازار جهانی، رقبا، تامین کنندگان و اطلاعات کل زنجیره تولید ارزی در بخش تعاون
- ۳- امکان تصمیم گیری توزیع شده جغرافیایی ولی همزمان
- ۴- استفاده از web به مثابه زیر ساخت اطلاعاتی Information
- ۵- بالا رفتن چالاکی سازمان و افزایش سرعت، دقت و کیفیت سیستمهای سازمانی
- ۶- کاهش هزینههای مستقیم، غیرمستقیم، پنهان، مبادلاتی و معاملاتی (Transaction cost)
- ۷- کم کردن زمان اجرای پروژه تعاونیهای تولید
- ۸- کاهش هزینههای کل دوره حیات پروژههای تولید در تعاونیها
- ۹- امکان کار تیمی به صورت جدا از هم ولی با هم توسط نرم افزارهای کار

و آثار مثبت آنرا می توان در منحنی بالا خلاصه کرد.

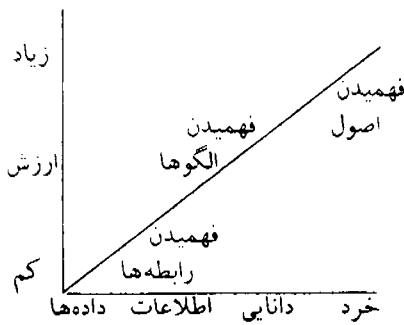
IT به سازمانها کمک می کند که از نردبان داده ها Data به اطلاعات Information و در گام بعدی به دانش Knowledge و در مرحله آخرین به خرد سازمانی Organization Wisdom دست یابند و با ایجاد سازمانی هوشمند در فهمیدن رابطه ها، الگوها و اصول، هیات مدیره ها چون خلبانی با داشتن داشبرد و کابین مملو پایگاههای اطلاعاتی دقیق و روزآمد به هدایت شرکت ها، اتحادیه ها، فدراسیونها اقدام کنند.

تأثیرهای متقابل جهانی شدن و فن آوری های نوین ارتباطات

الف: تأثیر فن آوری های نوین ارتباطی بر جهانی شدن

در چند دهه اخیر، حجم و سرعت افزایش اطلاعات، دانش و یافته های علمی نشانگر خلاقیت و توسعه اعجاز انگیز فن آوری ها در زمینه های مختلف بوده است. اولین اختراع بشر به تاریخ چهار هزار سال قبل از میلاد مسیح برمی گردد و دومین اختراع انسان به فاصله دو هزار و پانصد هزار سال بعد اتفاق می افتد، در حالی که در قرن اخیر (سه دهه پایانی قرن بیستم) حجم اطلاعات بشر معادل اطلاعاتی است که در پنج هزار سال کسب شده است. به عبارت دیگر، در حال حاضر به جای دو هزار و پانصد سال زمان فاصله بین دو اختراع، در هر ثانیه یک اختراع مهم در جهان به ثبت می رسد و طی ۲۰ ساله پایانی قرن بیستم حجم اطلاعات انسان دو برابر گردیده است. این در شرایطی است که با توجه به نظریات کارشناسان و متخصصان، هر انسان در مجموع دارای ۲۰ میلیون سلول مغزی است و تا به حال صرفاً از پنج میلیون از سلول مغزی انسان استفاده شده و طبیعی است که اگر از ۱۵ پانزده میلیون سلول مغزی باقی ماده بشر استفاده شود، آن گناه شاهد چه حجم عظیمی از اختراعات، اکتشافات، خلاقیت ها و توسعه فن آوری های نوین خواهیم بود.

فن آوری نوین اطلاعاتی، ارتباطی از چهار عنصر سخت افزار، نرم افزار، آموزش، نگهداری تشکیل شده اند.

طریق Gateway یا portal با سرعت غیر قابل تصور و سهولت بسیار زیاد قرار گیرند و برنامه ریزی های لازم را با وضوح و روشنی و شفافیت کامل انجام دهند به طوری که با این مختصات باید گفت که IT برای فعالیتهای موسسات و شرکتها نه تنها به عنوان ابزار کار بلکه به مثابه استراتژی کسب و کار است که برای دست اندرکاران سازمانها و شبکه تامین کنندگان مواد اولیه و خدمات مورد نیاز آنها محیطی دینامیک با تعامل دوسویه فراهم کند. کاربرد IT در سازمانها باعث می شود که با وجود مزیت های نسبی در کشور و در رابطه با عواملی چون پایین بودن قیمت انرژی، دستمزد پایین نیروی انسانی و... شرکت های خارجی با نوع فعالیت مشابه نتوانند بازارهای هدف را در داخل و خارج از کشور از دسترسی موسسات کشور خارج کنند.

در پایان باید بگوییم که IT باعث می شود تا داده ها یا Data که به مثابه مواد خام برای اطلاعات می باشد پردازش شده و مرتبط با هم شوند و معنادار گردند و برای تصمیم گیری مفید گشته و به اطلاعات تبدیل شوند. سپس در فرایندی دیگر اطلاعات سامان یافته که ارزش افزوده ایجاد می کند و به فرآیندها، رویکردها، روشها و استراتژی می پردازد و مدل، الگو و راهنمای عمل از آن تامین می شود به دانش تبدیل شود و دانش نیز با تجربه جمع شده در سازمانهای یادگیرنده ترکیب و تلفیق شود و به آینده و چشم اندازها مدل های ذهنی دهد که در این قالب، خرد سازمانی به وجود آید.

بنابراین سیر تطور سازمانهای هوشمند از طریق IT با روند زیر شکل می گیرد:
خرد — دانش — اطلاعات — داده ها

نیمگی (Groupware) ۱۰ - حضوری مجازی از راه دور با توانایی تعامل دو سویه به جای حضور فیزیکی چهره به چهره

۱۱ - پیاده کردن سیستم مدیریت در تعاونی های مصرف، تولید، مسکن، اعتبار، خدمات متبنی بر اطلاعات و با استفاده از اینترنت، اسکترانت و وب سایت

۱۲ - در دسترس بودن تمامی افراد و تیم دست اندر کار تعاونیها با دارا بودن نشانی عصر اطلاعات E-mail به جای نشانی فیزیکی

۱۳ - تشکیل پایگاه اطلاعاتی تعاونیها و شعبات آنها بر اساس اطلاعات منابع، رویه ها، دستورالعملها، متدها، کدها و استانداردها و سایر رخدادهای (Translation)

۱۴ - داشتن داشبرد و کابین خلبانی برای سازمانهای تعاونی جهت مانیتورینگ و پایش

بنابر آنچه مذکور افتاد IT همواره آخرین نسخه و ویرایش شده هر رخداد را در یک محل قرار می دهد و همه شرکتها با اتصال به آن محل می توانند نسخه ای برای خود تهیه کنند و مورد استفاده قرار دهند که این اقدام با محیط اینترنت بسیار ساده انجام می شود. در بحث اینترنت باید گفت که همان اینترنت کوچک شده ای است که متناسب با ابعاد سازمانها و شرکتها می باشد و با اینترنت اکسپلورر می توان در آن وارد شد. اینترنت هر اتحادیه محیطی است که وب سایت های شرکتها به آن متصل می شوند و اطلاعات لازم را در زمینه FM یا فرآیند فن آوری اطلاعات دریافت می کنند. فرایند فن آوری اطلاعات در سازمانها عبارت است از:

- ۱ - منابع انسانی
- ۲ - ماشین آلات و ابزارها
- ۳ - مواد اولیه و کالاهای اساسی
- ۴ - متد و روشهای فعالیتهای
- ۵ - منابع مالی
- ۶ - مدیریت

کلیه شرکتها می توانند در روند موارد شش گانه فوق در برگیرنده کلیه منابع اطلاعاتی مورد نیاز برای فعالیتهای مربوط به انواع شرکتها می باشند و از

می‌شدند و یا در اختیار بنگاههای تجارتی قرار می‌گرفتند. در سال ۱۹۹۰، فرانسیس بال فرانسوی استاد علم ارتباطات به مثابه آزادی همه وسایل و فن‌آوری‌های ارتباطی را مدنظر داشت. در حالی که از نظر علمی و عقیدتی امکان وجود چنین جریانی وجود ندارد. زیرا شرایط جوامع یکسان نیست. کشورهای ضعیفی هستند که با پیام‌های پر حجم اطلاعاتی مواجه‌اند. همان‌گونه که هنگام بحث از تجارت با این شکاف روبه‌رو هستیم. در بخش ارتباطات نیز هر کشوری که زیرساخت توزیعی قوی‌تری دارد، قدرتمندتر است به همین سبب، کشورهای قوی‌تر مدعی داشتن آزادی جریان اطلاعات و ارتباطات هستند.

«تایم وارنر و تدرتر» ۴۰ درصد از بازار تلویزیون کابلی آمریکا را اداره می‌کنند که درآمد آن به بیش از ۲۰ میلیارد دلار بالغ است.

این شبکه شامل هفته نامه تایم، شبکه تلویزیونی سی ان ان، شبکه ملی تی دی اس، استودیوهای فیلم‌برداری، شرکت تولید برنامه‌های سرگرم‌کننده، شرکت تهیه فیلم‌های سینمایی و تولید برنامه کودک است. به علاوه «تایم وارنر» صاحب امپراتوری گسترده تولیدکننده تولیدات اصلی برنامه‌ها، مالک رسانه هاست.

۴۰ درصد از جریان اخبار بین‌المللی شبکه اسکامی بی (لوگزامبورگ) در اختیار «بریت مرداک» است که در آوریل ۱۹۹۶ حدود پنج میلیون نفر مشترک بالغ بر ۵۰۰ شبکه خبری داشت. در هفتم سپتامبر ۱۹۹۹، بی اس و یا کام ۵۲ طرح ادغام ۲۸ میلیارد دلاری خود را اعلام و به این ترتیب سومین مجموعه بزرگ رسانه‌ای در جهان را ایجاد کردند که با سرمایه ۶۸ میلیارد دلاری شروع به کار کرد. این غول رسانه‌ای جدید در فرآیند تولید و انتشار اطلاعات، ترکیبی با روند عمومی دارد و شامل شبکه‌ای از ایستگاههای تلویزیونی است که ۴۰ درصد خانه‌ها را در سطح کشور آمریکا پوشش می‌دهد و شامل ۱۶۰ شرکت رادیویی، بنگاههای تهیه و توزیع فیلم‌های ویدئویی، انتشار کتاب، پایگاههای

هلد و تاسیس اولیه ماشین چاپ غیردستی و مکانیکی در اوایل قرن نوزدهم توسط روزنامه تایمز لندن در انگلستان و ایجاد نخستین فرستنده‌های رادیویی در دهه سوم قرن بیستم در ایالات متحده آمریکا و چگونگی رشد و پیشرفت جهانی و سرمایه‌داری در مرحله‌های تجارتی، صنعتی، مالی، بانکی، انحصاری و فراملی آن رابطه‌ای بسیار نزدیک وجود دارد. به عبارت دیگر، نیازهای سرمایه‌داری در طول تحولات پانصدساله آن زمینه‌ساز ایجاد توسعه مطبوعات سینما، رادیو و تلویزیون و همچنین ماشین چاپ، تلگراف، تلفن، بی‌سیم، ماهواره و اینترنت شده است و این وسایل ارتباطی و ابزارهای تکنیکی آن‌ها نیز به نوبه خود به پیشرفت و گسترش سرمایه‌داری کمک فراوان کرده‌اند، به گونه‌ای که امروز بین روند جهانی سازی اقتصاد، خصوصی سازی و آزادسازی تجارتی و مالی و فعالیت‌های کشاورزی، صنعتی و خدماتی از یک سو، و ایجاد «انقلاب ارتباطات» فرارسیدن «عصر اطلاعات» استفاده از زیرساخت‌ها، و بزرگراههای اطلاعاتی و حرکت به طرف جامعه‌های اطلاعاتی و «جامعه اطلاعاتی جهانی» از سوی دیگر، رابطه متقابل وجود دارد و همه قرن‌ها لازم و ملزوم یکدیگرند» (۵۰) تاثیر جهانی شدن بر کاربردهای ملی و منطقه‌ای در زمینه صنایع فرهنگی و پیشرفت سریع علوم و فن‌آوری‌های ارتباطی سبب دگرگونی در رسانه‌های جمعی شده و متعاقب آن ساختار فرهنگی جوامع را نیز تغییر داده است. مهم‌ترین عامل تاثیرگذار در محتوای رسانه‌ها روابط همزیستی آن‌ها با منابع قدرتمند اطلاعاتی است.

در واقع مالکیت رسانه‌ها اکنون از مهم‌ترین مسائل محسوب می‌شود.

هنگام شکل‌گیری رسانه‌ها که با تجلی مطبوعات آغاز شد، تصور این بود که مردم سالاری حاکم می‌شود، ولی رفته رفته با پیشرفت فن‌آوری، بنگاههای کوچک‌تر قدرت هموردی با صنایع نوین رسانه‌ای را نداشتند و در نتیجه یا می‌بایست از صحنه ارتباطات خارج

منظور از سخت‌افزار اطلاعاتی ارتباط ابزار و وسایل تکنیکی مورد استفاده است و منظور از نرم‌افزار امکانات و توان‌های فکری و ذهنی و تخصصی جهت برنامه‌ریزی و کاربرد ابزار و وسایل مذکور است. استفاده از این ابزارها مستلزم داشتن برنامه آموزشی منظم و مستمر برای آموختن یا یادآموزی و بهینه ساختن شیوه کار است و در نهایت هدف از نگهداری، مراقبت و به روز کردن ابزار و ادوات و ترمیم و تکمیل و استمرار آموخته‌ها با شرایط روز است.

بنابراین، هر نهاد یا تشکیلات یا شخصیت حقیقی و یا حقوقی که به عناصر چهارگانه مرتبط در رابطه با یک فن‌آوری از جمله فن‌آوری ارتباطات توجه و اشراف داشته باشد، آن فن‌آوری را در اختیار دارد.

ب: تاثیر جهانی شدن بر توسعه فن‌آوریهای اطلاعاتی و توسعه ارتباطات جمعی

در عصر صنعتی شدن و ادامه آن جهانی شدن، محصولات تولید شده باید فروخته و مصرف شوند که این امر انقلاب در حمل و نقل و ارتباطات را موجب می‌شود. در حالی که توسعه حمل و نقل به جابه جایی اجناس و مسافرت کمک می‌کند، موجب تسهیل حرکت جنگ‌افزارها و سربازان به اقصی نقاط جهان نیز شده است. رسانه‌های گروهی، ارتباطات (از رسانه‌های چاپی گرفته تا تراشه‌های رایانه‌ای و ماهواره‌ای) به ابزار تبلیغ، کنترل افکار و شست و شوی مغزی تبدیل شده‌اند. آقای دکتر معتمدنژاد در زمینه چگونگی تاثیر و تاثر مسأله جهانی شدن و سیر تحول و رشد وسایل و ابزارهای جدید ارتباطی معتقد است، برای روشن شدن موضوع باید نقش فعال نیروها و قدرت‌های سرمایه داری غربی را در جریان تحول تاریخی وسایل و ابزارهای ارتباطی عصر جدید بررسی کرد. مروری بر تحولات پنج قرن اخیر نشان می‌دهد که بین پیدایش و گسترش شیوه‌های ارتباطی نوین که با دست نوشته‌های خبری تجارتی قرن پانزدهم در بنادر ایتالیا آغاز شد تا چاپ و انتشار نخستین نشریات خبری هفتگی در اوایل قرن هفدهم در بنادر

اینترنتی قدرتمند و تابلوهای آگهی‌های تبلیغات شهری است. در حقیقت وب‌کام و مدوددی دیگر از انحصارگران رسانه‌های (مانند نام وارنر، شرکت خبری مرداک، جنرال الکتریک و برلترنال) به طور کامل بر رسانه‌های جمعی تسلط دارند و محتوای برنامه‌ها را تولید و کنترل می‌کنند. به این ترتیب، عقاید و فرهنگ را از طریق مالکیت روزنامه‌ها، کتاب، مجلات، موسیقی، فیلم تلویزیون و رادیو انتشار می‌دهند، در حالی که فرهنگ و ایدئولوژی اموری خنثی و یا قابل معامله نیستند.

نتیجه‌گیری

باتوجه به تاثیر متقابل فن‌آوری‌های اطلاعاتی، ارتباطاتی (ICT) و جهانی شدن اقتصاد، همچنین تاثیر انکارناپذیر آن بر همه جنبه‌های توسعه‌ای با استراتژیک زندگی بشری، اقدام شتابان برای برنامه‌ریزی جامع نسبت به تعریف و کاربرد موثر از فن‌آوری‌ها ضروری به نظر می‌رسد.

احتیاج به اطلاعات در امور مختلف فنی، انسانی، مدیریتی و... سبب شده است که نیاز به وجود سیستم‌های اطلاعاتی در هر سازمانی احساس شود؛ ولی پیاده‌سازی آن نیازمند مهندسی مجدد فرآیندهای سازمانی (BPR) و رعایت استانداردهای جهانی فن‌آوری اطلاعات (IT) می‌باشد. ایجاد زمینه‌های توسعه، نیازمند عملکرد صحیح اقتصادی است. توسعه اقتصادی نیز وابسته به حجم تولید و رقابت در عرصه بازارهای جهانی است. پیشرفت‌های اقتصادی هم نتیجه مزیت‌های انسانی هر کشور است. تجهیزات، دانش فنی، روش‌ها و عملیات همه ابزارهایی در دست انسان هستند که در طی مسیر اهداف جامعه انسانی بکار گرفته شده و می‌شوند. تنها هوشمندی در فعالیت‌ها، ارزش و اعتبار عملکردها را معین و بهره‌وری (انجام کارهای درست) را مشخص می‌نماید؛ بنابراین لازم است اهمیت تمام عوامل اصلی که به رشد بهره‌وری در سطح کلان یاری می‌رساند و یا مانع آن می‌شود را به درستی بشناسیم. عواملی که چرخه‌های تجاری، خط مشی‌ها و راهبردهای اقتصادی، اجتماعی

**«جهانی شدن به عنوان
روندی از دگرگونی از مرزهای
سیاست و اقتصاد فراتر
می‌رود و علم، فرهنگ و
سبک زندگی را در برمی‌گیرد.
از این جهت «جهانی شدن»
پدیده‌ای چندبعدی است که
قابل تسری به اشکال
گوناگون اجتماعی، اقتصادی،
سیاسی، حقوقی، فرهنگی،
نظامی، فن‌آوری و همچنین
عرصه‌های اجتماعی همچون
محیط زیست است.»**

دیرجانه آنکاد - چاپ و نشر بازرگانی وابسته به
مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی.

۳- نقش سازمان‌های سیرالسلولی اقتصادی
(TMF, FWB, WTO) در فرآیند جهانی شدن و
تاثیر آنها بر امنیت اقتصادی و ملی جمهوری اسلامی
ایران - ناشر: مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد

۴- تعات امنیتی اجرای سیاست آزادسازی در
بستر جهانی سازی. ناشر: مؤسسه تحقیقاتی تدبیر
اقتصاد

۵- نفوی، نعمت‌الله - جهانی شدن و توسعه
بناگاه‌های کوچک و متوسط، نشر جامعه پروژه

۶- دکتر علی‌زاده، غلامرضا - مقاله تعاون،
WTO و ضرورت کاربرد IT در تعاونها - دیماه و
بهمن ماه ۸۲

۷- شاخص جهانی شدن - وب‌سازنامه شماره ۴۵
سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های فنی و اقتصادی
ایران

۸- جایگاه شرکت‌های چندملیتی در فرآیند
جهانی شدن - ناشر: مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد.

۹- رویدادها و تحولات سازمان تجارت جهانی -
شیرنامه شماره ۴۴ (سال هفتم) وزارت بازرگانی

منابع انگلیسی:

- 1- WWW. American. Eda/cosmel- "What is the chnology park?"
- 2- WWW. Tech park.sa- "Techmology park Mason lakes".
- 3- IMF: Towards a Market Economy: Structures of Governance.
- 4- Beck, u: "What is globalization - cumbriby: policy 2000

پی‌نوشت‌ها:

۱- کلیه آمارها و ارقام از نشریه (۲۰۰۰) و
World Development Indicator که
توسط بانک جهانی منتشر می‌شود، استخراج شده
است.

۲- حساب سرمایه و حساب مالی از اجزای اصلی
تشکیل دهنده جدول تراز پرداخت‌های خارجی
هستند.

۳- FDI، به سرمایه‌گذاری مستقیم خارجیان (به
ویژه شرکت‌های خصوصی و فراملی) در فرآیند تولید،
ظرفیت‌سازی و اشتغالزایی اطلاق می‌شود. ●

و دگرگونی‌های ساختاری را دربرمی‌گیرد.
از آنجایی که (WTO) یکی از مهمترین
نمادهای جهانی شدن (حداقل از بعد
اقتصادی) می‌باشد و پیوستن به آن نیز در
دستور کار جمهوری اسلامی ایران است،
ایجاد ساختارهای تجاری با استفاده از
ICT نه تنها در بالا بردن کارایی و
بهره‌وری سازمان‌ها موثر است، بلکه به
سازماندهی دانش و مهارت در سطح
جامعه کمک می‌کند تا از فرار مغزها
جلوگیری نموده، نیروی فکری و
خلاقیت‌های انسانی را متمرکز نماید و
نوآوری‌های اقتصادی را باعث گردد.
خلاصه اینکه عدم تجهیز به تجارت
الکترونیکی در شرایط کنونی به منزله
خارج شدن از گردونه تجارت جهانی و به
عبارتی جهان است.

منابع فارسی:

- ۱- نشریه‌های شماره‌های ۶۰ تا ۶۹ مهندسی
مشاوره ره‌شهر.
- ۲- چگونگی الحاق به سازمان تجارت جهانی -

آفت‌های توسعه

مشکلات عدم دستیابی به توسعه‌یافتگی که تحت عنوان آفت‌های توسعه مطرح می‌گردد شاید مقوله‌ای تازه نباشد و به

توسعه و آفت‌های آن

امروزه واژه توسعه (development) از بار اختصاصی و معنی‌دار خود کاملاً تخلیه شده و در افکار عمومی مترادف با کلمه‌ای چون رشد کیفی و گسترش به کاری می‌رود

مثلاً

توسعه راهها،

توسعه و تجهیز

مدارس و... در

این نگرش سطحی

چنین به نظر

می‌آید که گویا

توسعه مثلاً افزایش

تولید یا تغییر فنی و یا

مقولاتی از این قبیل

است. در حالی که بحث

توسعه در حقیقت

فرآیند تقابل و تعارض

نهادهای زیرساخت تمدن

قدیم با اندیشه و بصیرت

تمدن جدید است. عامه

مردم خصوصاً صاحب‌نظران

بر این اعتقاد هستند که کشور

ما از لحاظ موقعیت جغرافیایی

و منابع در شرایط ایده‌آل قرار

دارد و اگر ما بپذیریم ملتی توسعه

می‌یابد که بتواند از ظرفیت‌های

موجود خود بهره‌برد آن زمان

می‌توانیم به همان احساس مشترک

که بین تعاون و توسعه‌یافتگی وجود

دارد دست یابیم. برخی اعتقاد دارند

که پیوستن به تجارت جهانی تنها راه

است و یا توسعه‌یافتگی را در

انجام این فرایند می‌دانند، برخی دیگر

معتقدند که مشکل اساسی کشور در عدم

استفاده از سرمایه انسانی و مجال بروز

نیافتن خلاقیت‌ها و استعدادهاست. اما

بنظر می‌رسد که مشکل اساسی در راه

توسعه‌یافتگی کشور عدم توجه کافی و

لازم به نظام تعاون و تعاونها و عدم رفع

موانع و مشکلات موجود در راه رشد این

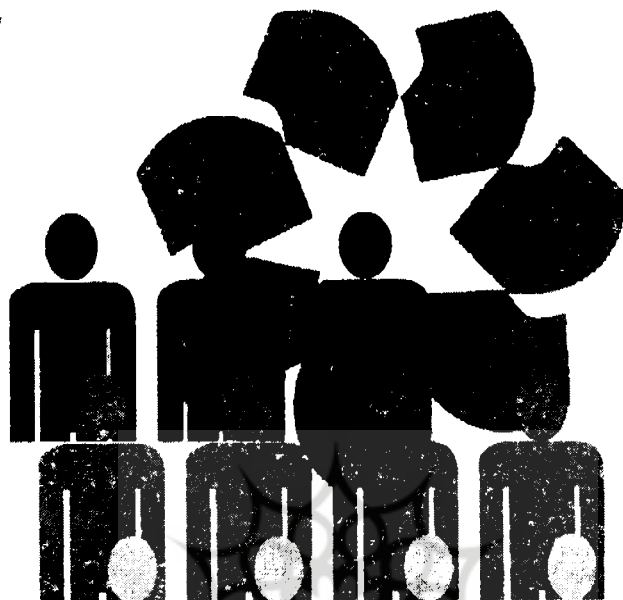
نظام است بنابراین با این اعتقاد که رفع

موانع می‌تواند باعث استفاده بهتر از منابع

مادی و معنوی و خلاقیت‌ها و استعدادها

و تجارت گردد، (تحقق توسعه) به

آفت‌های آن اشاره می‌شود:

تعاون‌گرایی و توسعه

● قاسم دادرس - مرضیه عارف‌ادیب

اتکال

گوناگون همه روزه

توسط صاحب‌نظران مورد ارزیابی

قرار می‌گیرد. در این بخش به تعدادی از

موارد که با نظام تعاون مرتبط است اشاره

می‌شود.

اشتغال (بیکاری)

باتوجه به جمعیت جوان کشور حل

مشکل اشتغال یک گام اساسی در راه

تحقق توسعه تلقی می‌شود که در بطن و

متن خود می‌تواند بسیاری از آسیب‌های

اجتماعی، فرهنگی و زیانهای اقتصادی را

برطرف نماید.

وجدان‌کار

بررسی آمارهای رسمی و غیررسمی

نمایانگر تصویری بس شگفت‌انگیز و البته

غم‌انگیز از وضع وجدان‌کار در کشور

ارائه می‌کند. ساعت کار مفید ژاپنی‌ها ۴۹ تا ۶۰، کره آنها ۵۴ تا ۷۴، آمریکاها ۳۶ تا ۴۰ ساعت در هفته است و این در حالی که ساعت کار مفید کارکنان در کشور ما کمتر از ساعات کار مفید در بسیاری از کشورهای توسعه یافته می‌باشد.

فرهنگ مصرف‌گرایی

روحیه اسراف و

تنبذیر و تکیه بر

درآمدهای

بادآورده و

دلالتی از

آفت‌های مهم

توسعه است.

مردم ما دهها

بار بیش از مردم

سایر کشورها

آب، برق،

سوخت، نان و... را

مصرف می‌کنند.

ضایعات مصرف

نان در کشور ما همه

ساله بخشی از درآمد

مصرف را به هدر

می‌دهد، مکالمات

تلفنی بیش از حد

مستعارف است، با این

وجود هنوز در کشور ما نه تنها اسراف

یک ضدارزش تثبیت شده بحساب

نمی‌آید، بلکه جماعتی اسراف و ریخت

وپاش را با دست‌دلبازی همسان می‌دانند

و به آن می‌بالند!

عدالت اجتماعی

هدف عدالت اجتماعی کاهش عدم

تعادلها و تبعیض بین افراد می‌باشد. از

طریق عدالت اجتماعی انتظار می‌رود

فاصله طبقاتی، تبعیض و استثمار در

جامعه به حداقل برسد و توزیع درآمد،

سرمایه و قدرت به گونه‌ای مناسب‌تر

انجام گیرد و شکاف بین فقیر و غنی، شهر

و روستا و نیز مرد و زن از میان برود.

مدیریت

نقش یک مدیر در سازمان همچون

مغز در اندام انسان است، دایره بسته

مدیریتی کشور موانع شکوفا شدن

استعدادهای جوان و سرانجام باعث

تعاون و تعاونیها

از تعاون به معنای همکاری، یکدیگر را یاری رساندن و تشریک مساعی در جهت ارضای نیازهای مشترک یاد شده است و واژه تعاونی (Cooperative) در شکل فعالیت‌های رسمی و برای موسساتی که بر مبنای اصول و قواعد تعاونی فعالیت می‌نمایند به کار برده می‌شود. این واژه معمولاً معادل شرکت تعاونی (Cooperative Society) استعمال می‌گردد. اما وقتی که از تعاون و تعاونیها بحث می‌شود نمی‌توان از کنار نام افرادی که در این راه گامهای اساسی برداشته‌اند به آسانی عبور کرد، افرادی همچون اون (Owen)، لویی بلان، سن سیمون، کابه، لرو، چارلز هوارث «Charles Howarth»، ویلیام کوپر «William Cooper»، فورید و... که خدمات آنان در راه گسترش تعاون و تعاونیها غیرقابل انکار است و چنانچه خصوصیات فردی هر یک از آنها مورد مطالعه قرار گیرد بخوبی در می‌یابیم که آنان دارای اعتقادات مذهبی، اخلاقی، انسانی و ارزشی خاص خود بودند که این اعتقادات را در جهت رشد تعاون سرلوحه عمل خویش قرار داده‌اند همچنان که در دین اسلام نیز این امر مورد توجه قرار گرفته است. در این راستا آیه ۲ از سوره مائده از همه صریح‌تر و مشهورتر است. بنابراین تعاون مسلمانان و تشکیلات تعاونی آنان می‌تواند موجباتی را به منظور توازن اقتصادی و عدالت اجماعی فراهم آورد.

اهمیت تعاونی‌ها تنها در عملکرد کمی آن نیست بلکه بیشتر عملکرد آنان نسبت به سایر نگاههای اقتصادی قابل سنجش و ارزیابی است بنابراین اثرات آن را می‌توان در توزیع مجدد و عادلانه درآمد با توجه به گروهها و یا اقشار آسیب‌پذیر جامعه مورد ملاحظه قرار داد. اما در راه رسیدن به همان احساس مشترک با روح مشارکت که در واقع کنار زدن بی‌تفاوتیها و توسل به خرد جمعی و استفاده بهتر از امکانات موجود و در نهایت دستیابی به تعاون به معنای اخص کلمه است بنظر می‌رسد که مشکلات خاصی وجود دارد که به اختصار به آنها اشاره می‌شود:

امروزه در سراسر جهان دولتها در کانون توجه قرار گرفته‌اند. نگرانیها و پرسشهای جدید درباره نقش دولت فراوان است، در قالب همه وظایف دولتها پنج وظیفه بنیادین وجود دارد که بدون آنها دستیابی به توسعه پایدار، فقرزدایی و تشریک مساعی امکان‌پذیر نیست:

الف: ایجاد فضای سیاستگذاری مناسب و قانونمند

ب: ابعاد فضای سیاستگذاری با ثبات

ج: سرمایه‌گذاری در خدمات اساسی و اجتماعی

د: پشتیبانی از گروههای آسیب‌پذیر

هـ: حفظ محیط زیست

برخی از صاحب‌نظران اعتقاد دارند که دولت باید حداقل ۵۰ درصد از وظایف فعلی خود را که تاکنون انجام داده کنار بگذارد و با پرداختن به وظایف اصلی خود که بنظر می‌رسد حمایت و نظارت باشد عملاً از یک قطب اقتصادی خارج شود!

تعاون و تعاونیها و مشکلات آن

در عصری زندگی می‌کنیم که عوامل زیادی بر منزوی کردن ما تاثیر می‌گذارد و آهنگ تغییر بن‌نهایت سریع شده است علاوه بر این تکنولوژی باعث حذف مرزهای اطلاعاتی و جغرافیایی گردیده و شرکتها هر روز تلاش می‌کنند تا به منظور برآوردن نیازهای مردم مزیت رقابتی ایجاد نمایند. با وجود این اگر تصور کنیم که شرکتها فقط باید در انحصار بخش خصوصی باشند راهی خطا را پیموده‌ایم زیرا همه می‌دانیم که تعاونی شرکتی است که در مقایسه با شرکتهای سهامی مزیت نسبی دارد، زیرا دارای قدرت ذاتی، یعنی اعضا می‌باشد. با وجود این تعاونیها در دنیای امروز تحت تسلط شرکتهای خصوصی‌اند که بطور فزاینده‌ای جهانی شده‌اند و بدین جهت عقب‌ماندگی‌های زیادی را تحمل نموده‌اند. بنابراین شایسته است رهبران تعاونی بخاطر آورند که برگشت به مبانی ضروری است زیرا تعاونیها باید در درجه اول به شرایط روزمره زندگی اعضا جوامع خود بپردازند.

خروج مغزها از کشور می‌گردد. زمانی که مسؤولین مدیریت را اصلی‌ترین چالش حال حاضر در کشور می‌دانند و نبود ارزیابی عملکرد را از ضعف‌های نظام مدیریتی قلمداد می‌کنند بنابراین توجه به مدیریت به منظور دستیابی به توسعه می‌باید مهم تلقی شود. متأسفانه تعداد زیادی از مدیران که سالهای دراز در پست‌های مهم و حساس انجام وظیفه می‌نمایند با وجود خستگی مفرط هنوز قصد واگذاری مناصب خود را به دیگر افراد واجد شرایط و کارآمد ندارند و نارضایتی عامه مردم و کارکنان نظامهای اداری از وضع موجود در بخشهای اجتماعی و اقتصادی حاکی از نبود مدیریت صحیح و کارآمد است و این سؤال پیش می‌آید که آیا اینان مدیر بدینا آمده‌اند؟

نظام اداری و تفکر فردگرایی

بی‌تفاوتیهای پنهان و آشکار، بورکراسی روزمره اداری، جایگزینی رابطه بحای ضابطه، عدم ارزیابی دقیق عملکردها، جایگزینی نظام هماهنگ پرداخت حقوق بجای نظام عادلانه پرداخت حقوق‌ها، تاکید بیش از حد به مدرک‌گرایی و نفی یا عدم توجه کافی به تجارب افراد، مراکز متعدد تصمیم‌گیری، عدم وجود معیارهای مناسب جهت رشد و ارتقاء، روابط حسابگرانه افراد و... از جمله عواملی است که مانع تفکر خلاق و به‌کارگیری استعدادها و تا حدودی از بین بردن عدالت اجتماعی و توزیع ثروت و درآمد و دستیابی به وفاق همگانی در راه رسیدن به توسعه است و این در حالی است که در بسیاری از کشورها خصوصاً در آسیا توجه به جایگاه افراد باتجربه، بازنشستگان، اندیشمندان، اصلاح‌ساختار اداری مبتنی بر خرد جمعی به عنوان یک اصل پذیرفته شده است و بعضاً دیده می‌شود که این تفکر «فردگرایی» و نظام اداری مرتبط با آن در بسیاری از موارد منجر به تغییر جایگاه اجتماعی افراد می‌شود لذا اعتقاد بر این است که وجود نظام اداری سنتی و وجود فردگرایی مطلق در تصمیم‌گیریها یک مانع جدی در راه رسیدن به توسعه یافتگی باشد.

نقش دولت

برخی از آفت‌های تعاون و تعاونیها

اگر چه رونق حرکت جدید تعاون در ایران زمانی تحقق یافت که کشور ما با بزرگترین مسائل عام اقتصادی، اجتماعی و سیاسی یعنی تحریم اقتصادی، جنگ تحمیلی و امثال آنها مواجه بود، اما نباید از وجود مشکلات عدم رشد تعاونیها و تعاون واقعی «به دور از آمار و ارقام که در جای خود قابل بررسی است» و بنظر می‌رسد وجود دارند، با بی‌تفاوتی گذشت. اعتقاد بر این است که با برشمردن این موانع و یا مشکلات همه دست بدست هم داده و شرایطی را فراهم آوریم که این نظام «تعاون» بتواند عامل توسعه تلقی شود. بنابراین به منظور تجدید حیات جنبش تعاونی از طریق ابداع و نوآوری در زمینه‌های گوناگون ابتدا باید نقاط ضعف را مورد مطالعه قرار داد، برخی از این موارد عبارتند از:

قانون و مقررات لازم

زمانی که از قانون و مقررات صحبت می‌شود نباید صرفاً به قانون اساسی یا قانون تعاونی توجه شود بلکه این مهم شامل تمامی موارد می‌گردد که به نوعی با تعاون و تعاونیها مرتبط است. اختصاص صفحات خاصی در ماهنامه تعاون، ارائه مقالات گوناگون، اظهار نظر مسؤولین در خصوص بازنگری در قانون بخش تعاون، نامشخص بودن مالکیت اولیه و ثانویه اعضا در خصوص زمین و ساختمان خریداری شده در بدو تاسیس، ابهام آمیز بودن برخی از کلمات مندرج در ماده یک از اهداف بخش تعاون «شرایط کار، امکانات کار، قرارداد وسایل کار و...» از جمله مواردی است که ضرورت بازنگری قانون تعاونیها را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد و به طور کلی نبود قانون جامع، منسجم و مناسب یکی از مشکلاتی است که هر چند وقت یکبار مسؤولین را وادار می‌کند تا با صدور بخشنامه‌ها و یا دستورالعملها این کاستی‌ها را پوشش دهند.

جایگاه فعلی نظام تعاون

اگر بپذیریم که نظام تعاون از جمله پدیده‌هایی است که در راه ورود گروهها به طور جمعی به چرخه توسعه و نیز تعدیل اقتصادی و تعدیل بحران اشتغال نقش موثر و مفیدی دارد و این نظام در هر

جا همچون یک مرکز کنترل روابط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و محلی می‌تواند عمل نماید، لذا در این صورت می‌بایست به جایگاه واقعی آن در نظام بودجه‌ریزی و مدیریت کشور بیش از پیش توجه نماییم و این در حالی است که مسؤولین به دو بخش دولتی و خصوصی توجه نموده و نقش نظام تعاون را در اقتصاد کشور در قالب بودجه دولتی مورد توجه قرار می‌دهند.

اصول ۴۳ و ۴۴ و همچنین بند ۴ از ماده یک اهداف تعاونیها، نقش این نظام را در اقتصاد به وضوح بیان داشته و آن را به عنوان یک رکن اساسی به منظور تحقق اهداف جمهوری اسلامی مورد توجه قرار داده است. بنابراین نقش وزارت تعاون در واقع یک نقش حمایتی و نظارتی است که بجای دولت ایفای نقش می‌نماید اما با این اوضاع و احوال نمی‌توان انتظار داشت که این وزارتخانه بتواند اهداف نظام تعاونی را آن گونه که بایسته است برآورده سازد، زیرا سهم این نظام در مقایسه با سهم بخش دولتی و خصوصی در اقتصاد ایران و همچنین نظام بودجه‌ریزی کشور بسیار اندک است.

تبلیغات

اگر، تبلیغات را یک نوع اطلاع‌رسانی به منظور بالا بردن سطح آگاهیهای عامه مردم در نظر قرار دهیم و صرفاً اتکا به ساختن چند فیلم و یا سریال و یا تبلیغات مقطعی ننماییم بوضوح مشخص است که سهم تبلیغات نظام تعاونیها به منظور تشویق شهروندان و یا عموم ملت جهت روی آوردن و سرمایه‌گذاری در تعاونیها در مقایسه با سایر بخشهای خصوصی و بانکها بسیار ناچیز است و همین موضوع باعث می‌گردد که آگاهیهای عموم نسبت به مزیت‌های نسبی نظام تعاونی بسیار اندک باشد و این مهم تا آنجا پیش رفته که سرمایه‌گذاران و یا اشخاص حقیقی و حقوقی با سرمایه‌های اندک به پسرانداز در بانکها و یا خرید و فروش اقساطی و یا واسطه‌گری «دلالی» روی می‌آورند.

آموزش سلسله مراتبی

نبود آموزش سلسله مراتبی به منظور حمایت و نظارت از سرمایه‌های اعضا و به کارگیری افراد واجد شرایط و شایسته

در سمنهای (هیأت مدیره، مدیرعامل، بازرسان قانونی، مدیرمالی، بازاریاب و...) عملاً باعث گردیده که روابط اعضا با یکدیگر بجای ضوابط به عنوان یک معیار انتخاب مدنظر قرار گیرد یا کلمات و جملات برخی از اعضا که تمایل دارند در انتخابات مربوط به تعاونیها شرکت نمایند، ملاک انتخاب قرار گیرد. تجربه نشان می‌دهد که کشورهای توسعه یافته تنها به یک عامل مثلاً سرمایه و تجارب فردی افراد اکتفا نمی‌کنند، بلکه با به کارگیری آموزش مستمر همراه با تجارب لازم در سطوح مختلف سعی می‌نمایند که از امکانات و ظرفیت‌های موجود در راه رسیدن به آرمانهای تعاونیها بهره‌گیرند. طرح این نوع آموزش به عنوان یک پدیده جدید در نظام تعاونی می‌تواند یک گام اساسی در برقراری اطمینان فی‌مابین اعضا حمایت و نظارت مستمر تلقی شود و نقش وزارت تعاون در این گام به عنوان بازوی اجرایی دولت بسیار مهم و حیاتی است.

شفافیت

شفافیت زمانی حاصل می‌شود که اصولاً برنامه‌ریزان از قبل با توجه به اهداف تاسیس تعاونیها و منابع موجود، برنامه‌های خود را در قالب اعداد و ارقام ارائه نمایند. چنانچه به بند ۳ از ماده ۳۴ توجه گردد به کلماتی همچون تصویب بودجه، سرمایه‌گذاری، اعتبارات، وامهای درخواستی و سایر عملیات مالی پیشنهادی هیأت مدیره اشاره می‌شود، عدم توجه کامل به این مهم و تطبیق آن با عملکردهای مالی و هزینه‌ها و یا سایر تعاونیهای مشابه یکی از مشکلاتی است که امروزه باعث تعارض فی‌مابین اعضا و عدم اطمینان آنان از حصول نتایج منتشره می‌شود امری که می‌بایست به طور جدی مدنظر قرار گیرد و این اطلاعات به صورتی جامع و کامل همراه با دلایل و مستندات کافی که مورد تایید بازرسان بازرسان باشد، تهیه و در اختیار وزارت تعاون قرار گیرد تا ضمن ثبت و ضبط این اطلاعات با شناخت و ارزیابی عملکردها نقاط ضعف و قوت تصمیم‌گیرها شناسایی شده و در صورت لزوم راهنمایی‌های موثر توسط صاحب‌نظران

و یا وزارت تعاون انجام پذیرد.

توازن و تعادل

برقراری توازن و تعادل در به کارگیری هر سیستمی یک اصل به شمار می آید. این عامل نیز می بایست در تعاونیهای تولیدی و توزیعی به شکل مطلوبی مدنظر قرار گیرد. به عنوان نمونه می توان به توازن و تعادل در:

- ۱- تعداد تعاونیهای تولیدی و توزیعی با توجه به شرایط محیطی
  - ۲- قیمت کالاهای تولیدی
  - ۳- قیمت کالاهای توزیعی
  - ۴- استفاده از امکانات مالی و غیر مالی
  - ۵- پرداختن به نیازهای اساسی
  - ۶- تعداد اعضا هر یک از انواع و اشکال تعاونیها
  - ۷- فروش آزاد به اعضا غیر عضو
- و یا دیگر عوامل اشاره نمود که نادیده گرفتن این مهم ضمن اینکه باعث رشد کاذب برخی از تعاونیها می گردد بلکه باعث می شود این شرکتها رابه صورت یک بنگاه تمام عیار اقتصادی درآورد و عملاً رشد تعاونیها را در سایر مناطق شهری و یا کشوری از حالت تعادل خارج نماید. توجه خاص برخی از افراد به سودهای ناشی از فروش امکانات تعاونیهای که سالهای متمادی فعالیت می نمایند از جمله موانعی است که با روح تعاون گرایی و اهداف تعاونیها و اشاعه آن همخوانی ندارد لذا پرداختن به موضوع توازن و تعادل در بین تعاونیها و اعضا یک ضرورت است.

خلاصه

شیوه تعاون به مجموعه مفاهیمی مانند همیاری، عدم استثمار، توزیع عادلانه ثروت و درآمد و کمک متقابل تعریف شد و چنین ذکر گردید که برنامه توسعه علاوه بر برنامه های اقتصادی شامل برنامه های اجتماعی نیز می گردد، سپس به واژه توسعه یا (development) اشاره و این واژه در حقیقت فرایند تقابل و تعارض نهادها و زیرساخت تمدن قدیم با اندیشه و بصیرت تمدن جدید دانسته شد و عامل توسعه یافتگی را به دلیل استفاده مطلوب از سرمایه و نیروی انسانی در گرو تحقق واقعی نظام تعاونی

فلمداد نمودیم. هم چنین در راه رسیدن به توسعه یافتگی به آفت های توسعه ۱- بیکاری ۲- وجدان کار ۳- فرهنگ مصرف گرایی ۴- عدالت اجتماعی ۵- مدیریت ۶- نظام اداری و تفکر فردگرایی ۷- دولت به عنوان بازدارنده نگاه کردیم. در بحث تعاون و تعاونیها به واژه تعاونی (Cooperative) که معمولاً معادل شرکت تعاونی بکار می رود پرداخته شد و گفتیم که شرکتهای تعاونی نسبت به شرکتهای خصوصی به دلیل موهبت ذاتی آنها یعنی وجود اعضا دارای مزیت بیشتری است هم چنین به نام برخی از افراد به عنوان پیشگامان تعاونیها اشاره گردید و خصوصیات آنان را که شامل عقاید مذهبی، اخلاقی، انسانی بود و از آن به عنوان یک عامل محرک در راه دستیابی به اهداف تعاون بود، بررسی نمودیم. و سوره مانده را به عنوان یک پایه برای تعاون مسلمانان اصل قرار دادیم و در ادامه این گونه بیان داشتیم که تعاون مسلمانان و تشکیلات تعاونی آنان می تواند موجبات توازن اقتصادی و عدالت اجتماعی را فراهم آورد و باعث تقویت تعاونیها یعنی توسل به خرد جمعی و کنار زدن موج بی تفاوتیها گردد. همچنین بیان شد که در استقرار نظام تعاونی نیز موانعی وجود دارد که این موانع را تحت عنوان آفت های تعاون و تعاونیها بر شمردیم که عبارتند از ۱- قانون و مقررات لازم ۲- جایگاه فعلی نظام تعاون ۳- تبلیغات ۴- دلال شدن تعاونیها ۵- آموزش سلسله مراتبی ۶- عدم وجود شفافیت ۷- توازن و تعادل که چنانچه به این عوامل با دقت توجه شود بخوبی در می یابیم که هر یک از این مشکلات تا چه حدودی می تواند به عنوان یک بازدارنده در رشد تعاونیها نقش داشته باشد.

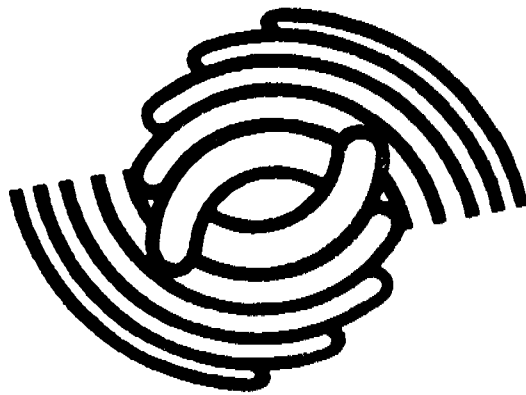
نتیجه گیری

بر اساس آن چه که به اجمال بیان گردید مشخص است که فی مابین برخی از مشکلات و موانع توسعه یافتگی و رشد نظام تعاون وجه تشابه وجود دارد و در صورت رفع موانع جهت دستیابی واقعی به روح تعاونیها و نهایتاً تعاون گرایی می توان

ضمن ایجاد اشتغال کامل و به کارگیری سرمایه های اندک و عاطل مانده آنها به عدالت اجتماعی و کاهش فاصله طبقاتی و تعاون در برقراری نظام اداری مبنی بر خرد جمعی و برقراری ارتباط موثرتر با نظامهای تعاونی در سراسر جهان و استفاده از شیوه های آنان در به کارگیری تکنولوژی و فن آوری اطلاعات تا حدود بسیار زیادی دست یافت تحقق این عوامل بدان معنی است که با دستیابی به توسعه بر اساس نظام تعاونی که در قانون اساسی به عنوان یک پایه اقتصادی و اجتماعی مورد توجه قرار گرفته است، می توان مشکلات جامعه را حل کرد.

منابع و مأخذ:

- ۱- دکتر طالب، مهدی، اصول و اندیشه های تعاونی، دانشگاه تهران
- ۲- دکتر نسیمی، علی، سیر تطور تعاونیها و اصلاح نظام بهره برداری کشاورزی ایران، اتحادیه مرکزی تعاونیهای روستایی و کشاورزی ایران
- ۳- دکتر فراگروزلو، محمد، دولت و توسعه، اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شهریور ۸۰
- ۴- دکتر رنگی آبادی، علی، گفتار نمذنها اصولی ترین راهکار دستیابی به توسعه پایدار انسانی، اطلاعات، شهریور ۸۰
- ۵- دکتر حکینی پور، ابوالقاسم، تصمیم گیری در مدیریت، آستان قدس
- ۶- دکتر ایرانزاده، سلیمان، جهانی شدن و تحولات استراتژیک در مدیریت
- ۷- بانک جهانی، نقش دولت در جهان در حال تحول، تدبیر ۹۹
- ۸- رابی تولوس، پول داغ پاسخ رشد و توسعه نیست، تعاون، ش ۱۱۸
- ۹- دکتر ادیب، محمدحسین، سلسله مقالات منتشره در روزنامه مردم سالاری
- ۱۰- بازاریابی تعاونی
- ۱۱- قانون اساسی و قانون تعاونیها
- ۱۲- دکتر نفوی، مهدی، مهندس، مایه عمومی
- ۱۳- سوده نویسی ایران در برابر مشکلات، شهریور، ش ۲۸۶۹، ص ۵
- ۱۴- اخلاق در حکومت علی (ع)، شهریور، ش ۲۹۱۰، ص ۵
- ۱۵- پارتی بازی، شایسته سالاری را گوشه نشین می کند، جام جم، ش ۴۰۳، ص ۷
- ۱۶- سابرکب و مقالات و هفته نامه های بناء تحول اداری، ش ۱۰۵

تعاونیهای تحقیقاتی؛ حلقه‌های گم شده توسعه تعاون

● ایمان باستانی‌فر

این مرحله به بعد پس از گذراندن دوره انکوباتوری افرادی که توان اقتصادی مطلوب در ثبت یک شرکت و مالکیت آن دارند فعالیت خود را به صورت شرکت مستقل انجام می‌دهند. زیرا دیگر به مرحله‌ای رسیده‌اند که ایده و فکر نوین آنها منجر به کارآفرینی شده است. حال اگر این افراد توان اقتصادی تشکیل شرکت‌های مستقل رانداشته باشند در مکان‌هایی به نام ساختمان چند مستأجره فعالیت می‌کنند که مالکیت آنها با شهرک است و افراد بابت کرایه این مکانها باید هزینه کنند.

مبحث پارکها و مراکز رشد در ایران، از اواخر دهه ۱۳۶۰ مطرح شد و تاکنون تلاشهای زیادی درگوشه و کنار کشور برای احداث چنین مجتمع‌هایی انجام شده است. در حال حاضر، بیش از ۷۰ پروژه به نام پارک فن‌آوری، شهرک فن‌آوری، شهرک علمی تحقیقاتی، پارک علم و فن‌آوری، مراکز رشد و غیره تعریف شده که وزارت علوم و تحقیقات و فن‌آوری، وزارت صنایع و معادن، وزارت ارتباطات و فن‌آوری اطلاعات، وزارت دفاع و شورای عالی مناطق آزاد و غیره از جمله حامیان این نوع پروژه‌ها می‌باشند.

هر چند که آهنگ توجه به بودجه‌های فن‌آوری و تحقیقات در سالهای گذشته مطلوب نبوده است و همانطور که جدول شماره ۱ نشان می‌دهد، میزان اعتبارات و بودجه تحقیقات روند فزاینده‌ای داشته اما سهم اعتبارات از بودجه تحقیقاتی حتی به نیم درصد تولید ناخالص ملی نرسیده و این در

شرکتهای تحقیقاتی خصوصی برای گسترش و انتقال دانش فنی از موسسات علمی، فن‌آوری داخلی و خارجی و توسعه فن‌آوری‌های اولویت دار در جهت اهداف ملی توسعه، ایجاد می‌شوند. پارکهای علمی، فضاهای مسکونی، فضاهای سبز و خدمات شهری از مهمترین اجزا و عملکردهای شهرکهای علمی و تحقیقاتی به حساب می‌آیند. به طور کلی اجزای پارکهای علمی به مراکز پیش انکوباتوری، مراکز

رشد (انکوباتور)، ساختمانهای چند مستأجره، شرکت‌های مستقل تحقیقاتی و خدمات مهندسی و مراکز تحقیقاتی، واحدهای تولید آزمایشگاهی و ساختمان مدیریت پارکها تقسیم بندی می‌شوند که مهمترین اهداف این اجزا انسجام و تجمیع فعالیتهای تحقیقاتی و حمایت تحقیقاتی از ایده‌های بکر و تازه و رساندن این ایده‌ها به بازار محصولات می‌باشد. به گونه‌ای که در ابتدا یک ایده و فکر در مرحله پیش انکوباتوری فرارمی‌گیرد و حداکثر پس از یکسال اعضا پیش انکوباتور (هسته‌های تحقیقاتی) باید ایده را تقویت کرده و بتوانند شرایط لازم را جهت استقرار و در مرحله بعدی (انکوباتور) فراهم کنند. در انکوباتور ایده و طرح نهایتاً باید آنچنان پرورش یابد که بتواند به مرحله‌ی تولید انبوه برسد. از

تسهیلات حمایت کننده از فن‌آوری و واحدهای تحقیقاتی نوپا، امکان پرورش یک ایده را تا رسیدن به مرحله بازار و تولید انبوه فراهم می‌کنند. بلکه فرهنگ مطالعه و تحقیق و کار دسته جمعی و گروهی را نیز به سبب وجود اجزای مختلف در خود ارتقاء می‌دهند. به طور کلی شهرکهای علمی عبارتند از مجموعه چند پارک تحقیقاتی (که در زمینه‌های تخصصی مختلف فعالیت می‌کنند) هسسمچنین موسسات و واحدهای تحقیقاتی خصوصی و دولتی که از خدمات شهری گسترده (مسکونی، تجاری، ارتباطی و ...) برخوردار خواهند بود.

شهرکهای علمی غالباً توسط دولت‌های مرکزی و با پیگیری و حمایت دولت‌های محلی (استانداری‌ها)، موسسات و مراکز پژوهشی و

هر چند سابقه علم و دانش در کشورهای مختلف متفاوت است اما آغاز شکوفایی علمی را در اروپا (به عنوان پیشگام در تکنولوژی) می‌توان از انقلاب صنعتی دانست به گونه‌ای که به دنبال آن و با برقراری انقلاب الکترونیکی در نیم قرن اخیر، اهمیت و توجه به مطالعات و تحقیقات، به خصوص در عرصه فن‌آوری و نوآوری، به شکل فزاینده‌ای رشد کرده است.

افزایش تولید ناخالص ملی، اشتغال زایی، ایجاد روحیه نوآوری و خلاقیت، مهمترین دستاوردهای رشد تحقیقات در جهان بوده که در قالب توجه به گسترش و توسعه پارک‌های علمی و مراکز تحقیقاتی حاصل شده است. امروز شهرک‌ها و پارکهای علمی نه تنها مکان‌هایی هستند که با فراهم کردن خدمات و

جدول شماره ۱: اعتبارات پژوهشی، سهم اعتبارات در تولید ناخالص ملی و بودجه عمومی دولت (۸۰-۶۵)

سال	اعتبارات پژوهشی (هزارریال)	سهم اعتبارات پژوهشی در تولید ناخالص ملی (درصد)	سهم اعتبارات در بودجه عمومی دولت (درصد)
۶۵	۲۴۲۴۴۹۱۴	۰/۱۷	۰/۸۲
۶۶	۳۳۶۷۸۸۶۲	۰/۱۸	۰/۹
۶۷	۴۱۹۶۲۸۳۴	۰/۲	۰/۹۶
۶۸	۵۵۲۳۰۱۹۵	۰/۲۱	۱/۲
۶۹	۱۰۱۵۰۷۶۱۷	۰/۳	۱/۶
۷۰	۱۳۰۴۵۱۵۱۱	۰/۲۹	۱/۶
۷۱	۱۷۶۲۳۳۷۶۲	۰/۳	۱/۶
۷۲	۲۸۵۲۷۲۰۹۵	۰/۴۳	۱/۷
۷۳	۴۰۳۴۲۷۱۲۸	۰/۳۳	۱/۴
۷۴	۴۷۰۷۰۰۰۰۰	۰/۲۷	۱/۳
۷۵	۷۰۵۷۶۰۱۴۱	۰/۳۷	۱/۱
۷۶	۸۲۷۵۷۱۵۷۰	۰/۳۶	۱/۲
۷۷	۱۰۰۳۴۰۸۸۳۱	۰/۲۹	۱/۳
۷۸	۱۴۲۴۰۸۳۶۹۸	۰/۳۳	۱/۳
۷۹	۱۸۰۰۰۰۰۰۰۰	۰/۴۵	۱/۴
۸۰	۲۵۸۳۰۰۰۰۰۰	۰/۴۶	۱/۶

مأخذ: سیر تحول اعتبارات پژوهشی کشور، مهرابی، سعود، وزارت علوم تحقیقات و فن آوری ۱۳۸۱

حالی است که کشورهای پیشرفته بیشتر از ۵ درصد از درآمد تولید ناخالص ملی را به تحقیقات اختصاص می دهند. با این وجود، تحقیقات و فن آوری همچنان در لایحه پیشنهادی برنامه چهارم توسعه مورد توجه مسؤولان و برنامه ریزان قرار گرفته است. همانطور که جدول شماره ۲ نشان می دهد، مسول اول، دوم، سوم، چهارم و هشتم این لایحه مبتنی بر دیدگاه توسعه و ارتقا سطح فن آوری است.

البته مقایسه نسبی میان سطح تکنولوژی و توانمندی شرکت های فعال در حوزه فن آوری های پیشرفته و تعداد پارکها در ایران با سطح تکنولوژی و تعداد پارکهای سایر کشورهای جهان، گویای این مطلب است که راه اندازی پارکهای فن آوری در ایران،

برآوردهای نادرست از توانمندیهای کشور و نیز پیش نیازهایی لازم صورت گرفته و حتی در صورت راه اندازی فیزیکی این مجموعه ها و صرف صدها میلیارد تومان از بسودجه کشور، اگر به امکان سنجی تقاضای تحقیقات و عوامل تأثیر گذار در شکل گیری آنها توجه نشود، آنچه عاید خواهد شد شهرک ارواح خواهد بود. یعنی مجموعه های خالی از سکنه و یا دارای سکنه ای که هیچ سنخیتی با فضای حکم بر پارکهای فن آوری ندارد. بنابراین ضمن آنکه باید در جهت معرفی و ایجاد تقاضا برای تحقیقات، خصوصاً تحقیقات مبتنی بر فن آوری، در هر سه بخش خصوصی، دولتی و تعاونی کوشید باید براساس نیازها و حلقه های

مفقود این بخش ها، امکانات و فضاهای تحقیقاتی را فراهم نمود. در این خصوص، بخش تعاون نیز مانند سایر بخشهای (خصوصی و دولتی) از این قاعده مستثنی نبوده و با توجه به اهداف و ماهیت بخش تعاون، ضرورت ایجاد تعاونیهای تحقیقاتی به عنوان حلقه مفقود نظام تعاون کشور قابل تأمل است.

براساس تعریفهای موجود هر شرکت تعاونی، به سبب میل و علاقه یک گروه از افراد برای رسیدن به هدفهای مشترک اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تشکیل می شود. این افراد به صورت عادلانه و با یک سرمایه گذاری، فعالیت را شروع کرده و در سود و زیان سهیم هستند. برخلاف شرکتهای خصوصی، سهم داران حق رای بیشتری ندارند، یعنی افرادی که پول بیشتری دارند در تعاونی قدرت تصمیم گیری و رای بیشتری ندارند و این خود انجام تعاونی را در مقوله همفکری و عرصه اجتماعی نمایان می سازد.

به طور کلی بر اساس تعریف قانون تعاون مهمترین اهداف تعاون را می توان در تقویت همکاری و ایجاد روحیه همکاری، اشتغال زایی، اقتدار ملی و رشد و توسعه اقتصادی دانست.

از آنجا که پارکهای علمی و تحقیقاتی که خود از اجزای مختلفی تشکیل می شوند، نیز مبتنی بر اهداف اشتغال زایی، گسترش رو-بیه نوآوری، فن آوری در قالب همکاری گروهی و تیمی و در نهایت رساندن ایده های بکر و تازه به بازار تولید که سرانجام آن رشد و اقتدار ملی است، ایجاد می شوند. بنابراین تعاونیهای

تحقیقاتی به عنوان یک نوع جدید از تعاونیها می توانند تحقق پذیری اهداف تعاون و تحقیقات را توأم در برداشته باشند. اما با توجه به اجزای پارکهای علمی و ماهیت تعاونیها این سؤال مطرح می شود که کدام اجزا قابلیت تبدیل شدن به تعاونی را در مقایسه با اجزاء دیگر دارد؟ به طور کلی اجزای مختلف

پارکهای علمی، واحدهای مستقر در مراکز رشد (ان.ا.ا) از پیش انکوباتورها و مراکز تحقیقاتی (شرکتهای مستقل) می توانند در قالب تعاونی نیز فعالیت کنند. اما از آنجا که هسته های تحقیقاتی (مستقر در پیش انکوباتورها) غالباً توان اقتصادی پایین دارند و به همین علت پس از آنکه از مرحله انکوباتوری خارج شدند، پارکهای علمی مکانهایی را به نام ساختمانهای چند مستاجر برای آنها در نظر می گیرند که با اجازه دادن بتوانند - ند شرکتهای و مراکز تحقیقاتی فعالیت کنند، با تشکیل تعاونی برای این گروهها (هسته های تحقیقاتی) ضمن آنکه امکان استفاده از حمایت های مالی و تسهیلات تعاونی برای آنها فراهم می گردد این توان برای آنها ایجاد می شود که مکانی را که مالکیت آن متعلق به خودشان باشد، تهیه نمایند.

براین اساس هسته های تحقیقاتی می توانند در قالب تعاونیهای انکوباتوری مطرح شوند و با تبدیل به تعاونی، ایده های تحقیقاتی را در مورد تعاونیها و هم در زمینه های دیگر پروراند و به مرحله کاربردی و تولید برسانند. از

جدول شماره ۲ فصول مورد نظر از دیدگاه توسعه و ارتقا سطح فناوری در لایحه

پیشنهادی برنامه چهارم توسعه

فصول برنامه	نام برنامه	مواد برنامه	شرح مواد
اول	رشد سریع و مستمر و پایدار	ماده ۵ بند ۵؛ تجدیدنظر در برنامه‌ها و سیاست‌هایی که موجب ایجاد تعارض علیه نگاههای کوچک اقتصادی و تضعیف قدرت رقابتی آنها می‌شود. ماده ۱۹ بند الف: توسعه قابلیت‌های فرآوری	
دوم	توسعه مبتنی بر دانایی	ماده ۲۸ بند ۲: توسعه ساختارها و زیرساخت‌های لازم برای رشد معالجات‌های دانایی محور در بخش خصوصی، نظیر ایجاد گسترش پارکها و مراکز رشد علم و فرآوری ماده ۳۰ بند الف: رهیجه‌سازی و انجام حمایت‌های لازم برای ایجاد شرکت‌های توسعه فرآوری با محوریت اشتغال و جذب فرآوری	
سوم	تأمین فعال با اقتصاد جهانی	۳۷	
چهارم	رقابت پذیری اقتصادی	۴۱ و ۴۲	
هفتم	حفاظت محیط زیست و توسعه پایدار	۷۱	

می‌کنند.
به طور کلی محورهای اصلی برای شکل‌گیری یک تعاونی تحقیقاتی بر سه محور زیر است:

۱- مشاوره‌ی علمی و انجام طرح‌های تحقیقاتی مبتنی بر نیاز بازار

۲- تسهیل فن آوری (حمایت از هسته تحقیقاتی تا رسیدن به تولید انبوه

۳- پسر کردن کمبودها و نیازمندیهای تحقیقاتی شرکتهای تعاونی

البته هر چند در گرایش شرکتهای تعاونی خدماتی، شرکتهای تعاونی خدماتی با گرایش خدمات تحقیقاتی و پژوهش در حال شکل‌گیری هستند. (در استان اصفهان نیز ۷ مورد از این شرکتهای خدماتی تحقیقاتی موجوداند که تاکنون ۵ تعاونی فعال شده است) اما ۷۱٪ از شرکتهای تعاونی خدماتی که خواهان فعالیتهای تحقیقاتی و پژوهشی‌اند، فعال بوده و ۲۹٪ آنها غیر فعال هستند)

همچنین از آنجا که محور فعالیت این شرکت‌ها تنها مبتنی بر تحقیقات بازار بوده و نه تولید فن آوری، رشد و توسعه پیدا نکرده است بنابراین وجود شرکتهای تعاونی تحقیقاتی که هم بر اساس نیازمندیهای بازار و هم تولید فن آوری فعالیت کنند، می‌تواند به عنوان حلقه‌های اتصال دهنده تحقیقات دانشگاهی و انتقال علم و فنون جدید به تعاونیها (خصوصاً بخشهای کشاورزی و صنعتی و خدماتی) ضمن توسعه تعاونیها، گام مؤثری در جهت ارتقا و توسعه فن آوری پارکهای علمی در سطح ملی و منطقه‌ای داشته باشند. ●

است. ثانیاً از دید پارکها و شهرکهای علمی و تحقیقاتی نیز وجود تعاونیهای تحقیقاتی مؤثر است زیرا که امکان ادامه حیات هسته‌های تحقیقاتی که احتمال توقف آنها بعد از مرحله انکوباتوری (به خاطر توان کم اقتصادی) وجود دارد کمتر می‌شود. ضمن آنکه با مشارکت در بورس که از سیاستهای شهرکهای علمی و تحقیقاتی در اتصال سرمایه گذاران خیرخواه تحقیقاتی با ایده‌پردازان است از یکسو و نیز ایده تعاونی از سوی دیگر مواردی هستند که می‌توانند در روند توسعه شهرکها و پارکهای علمی نیز تأثیرات مثبتی به جای گذارند.
به طور کلی فعالیتهای پیشنهادی برای تعاونیهای تحقیقاتی بر دو محور اصلی می‌تواند شکل‌گیری:
۱- فعالیتهای تحقیقاتی مبتنی بر نیاز بازار و دیگر تعاونیها
۲- فعالیتهای مبتنی بر فن آوری بدین گونه که در محور

سوی دیگر سرمایه گذاری در امور مبتنی بر پرورش ایده‌های تحقیقاتی در کشور ما هنوز رایج نشده و اغلب بانکها هم تنها به مواردی که بتوانند به تولید انبوه برسند اعتبار و تسهیلات می‌دهند. بنابراین با تشکیل تعاونیهای انکوباتوری و ایجاد رویه‌های مناسب بانکی، صندوق تعاون و دیگر بانکها و مؤسسات ارائه دهنده تسهیلات به تعاونی‌ها می‌توانند به گونه‌ای نقش سرمایه گذاران خیرخواه و فرشتگان تجارت را هم ایفا کنند. به طور کلی تعاونیهای انکوباتوری هم برای بخش تعاون و هم برای پارکها و شهرکهای تحقیقاتی می‌توانند ویژگیهای قابل توجهی داشته باشند؛ اولاً منفعتی که تعاونیهای انکوباتوری می‌توانند برای بخش تعاون داشته باشند پرورش ایده‌های مبتنی بر ساختار تعاونیها و شکل‌دهی الگوها و ایده‌های تحقیقاتی به صورت تعاونی و غیره است موضوعی که بخش تعاون به شدت بدان نیازمند

مقدمه

آیا تاکنون خود را به جای مدیر کارگاه، کارخانه یا اداره‌ای تصور کرده‌اید؟ تصور کنید قصد دارید در یک محیط کاری در راستای اهداف، با روابط سازمانی باعث بالا بردن خروجی‌ها (ستاده‌ها) شوید تا در نهایت یک قدم به هدف سازمان نزدیک شوید. چه روشی را در پیش خواهید گرفت؟ خود را به جای خریدار یا فرد مراجعه کننده به سازمان در نظر بگیرید.

از دید شما اهداف سازمان چگونه باید انتخاب گردد و در نهایت در برآورد، توقعات خود از سازمان چه انتظاری دارید؟ کارکنان خود را در چه جایگاهی از مناسبات سازمان، در برابر مشتریان می‌بینید؟ واقعیت این است که هر سازمان، با تولد خود عنصری رابه نام فرهنگ به همراه می‌آورد.

فرهنگ از مجموعه قوانین، ارزشها، اهداف نوشته و نانوشته سازمان تشکیل شده است که باعث هماهنگی و اثر بخشی عملکرد کارکنان سازمان می‌گردد. ما در اینجا این فرهنگ را فرهنگ سازمانی می‌نامیم. فرهنگ سازمانی در نوع خود شامل خرده فرهنگهای جامعه می‌گردد و در تأثیر متقابل با فرهنگ کلان (جامعه) است. در بستر این فرهنگ روحیه کارکنان قابل شناسایی است و مدیران (خصوصاً مدیران ارشد) جهت دستیابی به اهداف سازمان می‌کوشند اهداف را در فرهنگ سازمانی جاری سازند در این هنگام، مناسبات میان سازمان و کارکنان شکل می‌گیرد از طرفی مشتریان در ساز و کار سازمان وارد بستر فرهنگی سازمان می‌شوند. اینکه تصور مشتری در فرهنگ سازمانی چگونه است

اجرای کنترل کیفیت فراگیر در سازمانها

● رضا جامی

بحث مفصلی است و در حیطه کنترل کیفیت فراگیر، مشتری قابل توجه است در حالی که در تصور سنتی کنترل کیفیت مشتری، جایگاه تعیین کننده‌ای ندارد.

امروزه کنترل کیفیت فراگیر همه گیر شده است. اگر چه کنترل کیفیت فراگیر مفهوم جدیدی نیست و سالها در ژاپن موجب برتری و سبقت بوده است اما تا سال ۱۹۸۰ در امریکا به آن توجه چندانی نمی‌شد. برتری ژاپنی‌ها، در عرضه محصولات با کیفیت بالا، عدم پرداخت هزینه‌های گزاف برای امور کنترل کیفیت آماری، رقابت فوق‌العاده سازمانها در عرضه محصولات و خدمات متنوع و اهمیت یافتن کیفیت از دید خریداران به جای نفس کالا یا خدمات از عوامل عمده رویکرد جهانی و آشنایی با مفاهیم کنترل کیفیت فراگیر می‌باشد.

امروزه سازمانها با ارائه تعاریف جدید از ماهیت سازمان و الهام از ایده‌های کنترل کیفیت فراگیر تا آن جا پیش رفته‌اند که مفاهیم کنترل کیفیت فراگیر عبارتند از:

۱- تنها، حق با مشتری است

۲- اگر مشتری اشتباه می‌کند به شماره ۱ مراجعه شود

کنترل کیفیت فراگیر

چیست

کنترل کیفیت فراگیر عزم همگانی در تمام سطوح سازمان برای تغییر فرهنگ سازمانی موجود و حرکت به سوی فرهنگی است که با مفاهیم معمول مانند سود، مناسبات آمرانه و خشک مافوق و زیر دست، عدم احساس لذت در کار، بازرسی‌های مکرر آماری بیگانه است.

کنترل کیفیت فراگیر علاوه بر سازمان و مشتری، به جامعه به عنوان سوم شخص که تحت تأثیر کیفیت کالا و

خدمات می‌باشد توجه دارد و لذا امور ایمنی و محیط زیست در کنترل کیفیت در نظر گرفته می‌شوند. فرهنگ کنترل کیفیت فراگیر آرام و مستمر شکل می‌گیرد لذا یک شبه، سازمان را به موفقیت عظیم نائل نمی‌گرداند. در این مقوله همه چیز به حالت ایده‌آل خود نگریسته می‌شود و مسائل از دید شخصی با سود جزئی بررسی نمی‌شوند.

آنچه هدف است صرفاً در حرکت به سوی اهداف عالی بدست می‌آید. فرهنگ کیفیت پویا و غیر کمی، اهمیت دادن به عوامل انسانی سازمان، جاری شدن قدرت در تمام رده‌ها و مشتری مداری کنترل کیفیت فراگیر می‌باشد. کنترل فراگیر نیاز ضروری دنیای امروز است. سازمانها از میان سازمانهای متعدد رقیب سر بر آورده و اگر حسن سابقه‌ای داشته باشند احیا می‌گردند و گرنه همه نگاهها را به سوی خود معطوف می‌کند.

انسان توسعه یافته امروزی با داشتن خصوصیات گروه گرایی، با تعهد و با مهارت به طور مستمر می‌کوشد در جهت بهسازی اهداف سازمانی و مشارکت فعال با سایر همکاران گام بردارد.

کنترل کیفیت فراگیر قبل از اینکه یک

خوشحال نمودن مشتری می‌باشد. سازمان در برطرف کردن نیاز مشتریان می‌بایست کمتر بر اساس تصورات قبلی خود عمل کند و روشهای جمع آوری اطلاعات از مشتریان می‌بایست مرتب بهبود یابد.

در پیاده سازی کنترل کیفیت فراگیر با اراده مدیر ارشد اجرایی آغاز می‌گردد و در ادامه آن شورای کیفیت تشکیل خواهد شد. لازم است اطلاع رسانی عمومی در سطح سازمان صورت گیرد. در اجرای کنترل کیفیت فراگیر می‌توان از ابزارهای متعددی از جمله گسترش کارکردهای کیفیت، دوایر کنترل، مهندسی کیفیت الگو برداری و کیمک گرفت.

سخن پایانی

اگر چه کنترل کیفیت فراگیر، یک تفکر ناب برای پیاده‌سازی ساز و کارها و روابط سازمانی قلمداد می‌گردد و نقش عمده‌ای در بهبود کیفیت و کاهش هزینه‌ها و رضایت مندی خریداران برعهده دارد با این حال آخرین حربه برای بهبود نیست و علاوه بر این هر سازمان با توجه به توانایی خود به رهنمودهای کنترل کیفیت فراگیر عمل می‌کند. بدین لحاظ به جاست با افزودن عنصر خلاقیت شاهد عرضه نسخه نوین ایرانی کنترل کیفیت فراگیر با تکیه بر پشتوانه غنی فکری و عملی فرهنگ اصیل و بومی خود باشیم و بلند اندیشی و از کنترل کیفیت فراگیر بلکه از مدیریت کیفیت ایرانی بیاموزیم و در سایه تفکر ناب و آستین‌های بالا زده به اهداف تعیین شده نائل آییم.

* عضو هیأت علمی دانشگاه کردت ز
منابع:

- ۱- مدیریت کیفیت فراگیر ج ۲، ۱ گروه مولفان (آزبانه) موسسه خدمات فرهنگی رسا، تهران ۱۳۸۲
- ۲- مبانی رفتار سازمانی، استیفی رابینز، ترجمه دکتر قاسم کبیری، مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی
- ۳- مجله روش، شماره ۷۸، سال دوازدهم
- ۴- تدبیر (ماهنامه علمی - آموزشی) شماره ۱۲۶، مهر ۸۱، سال سیزدهم

Aiken M. and J.H cinagro
ehT)1791(ega organization and
Innovation.

کارکنان اختیار انجام کار را می‌دهد.
مفهوم کیفیت در کنترل کیفیت فراگیر
کیفیت مطابق خواست مشتری، یک تفکر ناب است که ما را به سوی حفظ و بقای دائم بازار پیش می‌برد به طوری که مشتریان خود تبلیغ کنندگان و بازاریان محصولات سازمان خواهند بود. ساده کردن فرایندهای تولید و تاکید بر طراحی بهتر و کارایی بالاتر باعث عرضه سریع‌تر و با کیفیت مطلوب‌تر محصول در بازار خواهد شد.

مفهوم کنترل در کنترل کیفیت فراگیر
هر فرد مسؤول در فرآیند تولید می‌کوشد در بر آورده شدن نیازها و کیفیت مطلوب بخش بعدی اطمینان حاصل کند در واقع کنترل فرایندها عمل درونی و با مشارکت عمومی کارکنان می‌باشد و هرگز به معنای جدا کردن محصول معیوب در فرآیند تولید نیست بلکه به معنای از بین بردن امکان محصول معیوب است.

مفهوم مشتری کنترل کیفیت فراگیر
مفهوم مشتری در فرهنگ کنترل کیفیت فراگیر دارای یک وسعت معنای اضافی نسبت به معنای رایج آن یعنی خریدار یا مصرف کننده می‌باشد. در اینجا مشتری به معنای رایج با مشتری خارجی شناخته می‌شود و مشتری داخلی همان بخش بعدی فرآیند فعلی می‌باشد که منتظر رسیدن نتیجه فرآیند می‌باشد. تفکر جلب رضایت مشتری در روش هزینه بایی مبنی بر فعالیت نیز مورد توجه قرار گرفته است در این روش جلب رضایت مشتری جز اصول هزینه بایی قلمداد می‌گردد. به طوری که هزینه لازم برای جذب یک مشتری ۵ برابر هزینه‌ای است که برای نگهداری یک مشتری قدیمی صرف می‌گردد.

لذا مدیریت باید در نگهداری مشتریان قدیمی کوشش نماید. زیرا ۲۰ درصد رضایت مشتری پس از خرید کالا و در مواجهه با کالا و خدمات فروش رفته بدست می‌آید.

بقای سازمان در گرو حفظ و جلب رضایت مشتری است در فرهنگ کنترل کیفیت فراگیر، هدف فقط جلب انتظار و توقع مشتری نیست بلکه هدف فراتر،

ایده برای اجرا و پیاده سازی پیشنهاد کند اجرای آن جز در گرو اعتقاد به اساس فلسفی ممکن نیست. این اصول فلسفی را به طور عمده می‌توان در چهارده اصل مدیریتی خلاصه کرد:

- ۱- هدف ثابت خود را بهبود محصول با خدمات فرار دهید
  - ۲- انتشار فلسفه جدید در سازمان بخصوص در میان مدیران
  - ۳- درک هدف بازرسی و عدم اتکا به آن به منظور بهبود کیفیت
  - ۴- کنار گذاشتن بازاریابی براساس قیمت
  - ۵- بهبود مستمر سیستم تولید یا خدمات
  - ۶- از آموزش کارکنان غافل نشوید
  - ۷- بهبود نظارت و رهبری بر سیستم را انجام دهید
  - ۸- با بر طرف کردن ترس، اعتماد و فضای نوآوری را ایجاد کنید
  - ۹- موانع و محدودیت‌های بین گروه‌ها و بخش‌های کاری بر طرف کنید
  - ۱۰- از شعارهای بی محتوا و هدفهای تو خالی پرهیز کنید
  - ۱۱- حذف سهمیه‌ها و اهداف کمی
  - ۱۲- ایجاد علاقه و لذت از کار در میان کارکنان
  - ۱۳- کارکنان را در خود اصلاحی یاری کنید
  - ۱۴- برای دگرگونی و تحول همه کارکنان را به کار بگیریید
- چند نکته زیر در مورد مفهوم و فلسفه مدیریت کیفیت فراگیر قابل توجه است:

نوم مدیریت در کنترل کیفیت فراگیر

مدیران ارزشهای سازمان را شکل می‌دهند اگر مدیریت بر پایه معیارهای اخلاقی و انسانی صورت گیرد باعث رشد و دگرگونی ارزشها در سازمان می‌شود. آنچه افراد را به تلاش وادار می‌کند احساس تعلقی است که به کار خود دارند یک مدیر می‌کوشد ضمن بذل توجه به این موضوع و ایجاد انگیزه لازم برای ایجاد احساس تعلق به کار، کارکنان را از مقام کارگری به مقام کار بیروزی ارتقا دهد بنابراین مدیر موفق در این راستا به

از مشیرالدوله پیرنیا به مضمون نقل شده است که: «قانون را عصبانی نکنید، تأمین قضایی به حتمی الاجرا بودن قانون است.»

این عبارت در واقع بدین معنی است که قانون باید به گونه‌ای تدوین و تصویب شود که اطمینان کامل به اجرای حتمی آن وجود داشته و نه تنها بستر مناسب برای اجرای آن فراهم باشد، بلکه اهداف مورد نظر در اجرای آن حاصل گردد و به صورتی نباشد که مجریان سطوح نهایی فقط به شکل اجرا توجه داشته باشند نه هدف آن. وقتی اهداف تعاون در اصول و یا قوانین مرتبط با تعاون جستجو شود، این نتیجه به دست می‌آید که در همه جا به عضو در تعاونی اهمیت داده شده است، اصل آزادی عضویت در تعاونیها و اصل هر عضو یک رای در مجامع عمومی از شاخصه‌های مهم تعاونیها در مقایسه با سایر شرکتهاست که با حضور اعضا در

مجامع عمومی تجلی می‌یابد ولی این حضور و تأکید بر آن و تدوین و وضع قوانین نباید به شیوه‌ای باشد که برای تعاونی مشکلات و موانعی در اجرای امور خود فراهم سازد که در زیر به دو مورد آن اشاره می‌شود:

نکم - در قانون تجارت مصوب سال ۱۳۱۱، پنج ماده از مواد ۱۹۰ الی ۱۹۴ به تعاونیها اختصاص یافت. در این مواد به دو نوع تعاونی یعنی تعاونیهای تولید و مصرف و یک مولفه تعاونی برگرفته از یکی از اصول تعاون یعنی هر عضو یک رای در مجامع عمومی اشاره شده و در حقیقت بقیه ابزار تشکیل و اداره یک تعاونی و به ویژه ارکان آن و شیوه تشکیل و رسمیت این ارکان و وظایف و اختیارات آنها به همان قانون واگذار گردید.

ادامه این روند سبب شد تا شاکله قانون شرکتهای تعاونی مصوب سال

۱۳۵۰ که نخستین قانون جامع و فراگیر برای تعاونیها بود از قانون تجارت اقتباس شود. در این قانون و بعدها در قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۷۰، احراز رسمیت جلسه نوبت نخست مجمع عمومی عادی تعاونی به حضور نصف به علاوه یک اعضا یا نمایندگان آنان و برای مجامع عمومی فوق‌العاده به حضور سه چهارم اعضا یا نمایندگان آنان موکول شده است و اگر جلسه مجمع عمومی عادی در نوبت نخست رسمیت نیابد در جلسه دوم با حضور هر تعداد از اعضا یا نمایندگان آنان و در جلسه مجمع عمومی فوق‌العاده نوبت دوم با حضور نصف به علاوه یک اعضا یا نمایندگان آنان و در نوبت سوم با حضور هر تعداد از اعضا رسمیت خواهد یافت و البته دعوت برای جلسات بعدی مجامع عمومی مستلزم طی تشریفات است که در قانون و اساسنامه تعاونیها پیش‌بینی شده است. بنابراین برای اینکه یک شرکت تعاونی با اعضا بالا بتواند جلسات مجامع عمومی را در نوبت‌های دوم و سوم به رسمیت برساند چه مقدار زمان و چه مبلغ هزینه باید صرف و خرج نماید و آیا مجامعی که در جلسات نهایی با حضور هر تعداد از اعضا رسمیت می‌یابد با اهداف تعاونی که حضور فراگیر اعضا در همه شؤون تصمیم‌گیری و به ویژه مجامع عمومی که بالاترین مرجع تصمیم‌گیری است را توصیه و تأکید می‌کند همخوانی دارد؟ و اگر در پاسخ گفته شود که یک تعاونی برای اجرای امور خود ناچار به طی این مراحل است و نمی‌توان عضوی را برای حضور در جلسات مجامع عمومی مجبور نمود و رسمیت جلسات در نوبت دوم و سوم با هر تعداد از اعضا یک راهکار قانونی است آیا بهتر نیست که این مسیرها با اصلاح قانون کوتاهتر شده و از صرف وقت و هزینه جلوگیری به عمل آید؟

برای بسیاری و شاید بیشترین شرکتهای تعاونی که در طبقه‌بندی در گروه تعاونیهای خاص قرار دارند و نیز اتحادیه‌ها به لحاظ محدود بودن اعضا مشکل رسمیت جلسات مجامع عمومی وجود ندارد. و گاهی به علت حضور همه

بررسی مشکلات برگزاری جلسات مجامع عمومی تعاونیها و ضرورت بازنگری و اصلاح قانون

• زین العابدین امامی •

اعضا شاید در این جلسه‌ها نیاز به تشریفات صدور و انتشار آگهی دعوت هم نباشد ولی مشکل موجود برای شرکتهایی است که در طبقه‌بندی درگروه تعاونیهای عام فرار گرفته‌اند به ویژه تعاونیهای مصرف که به برخی از این مشکلات اشاره می‌شود:

۱- مراجعه به آرشیوها نشان می‌دهد که مجامع عمومی قریب به اتفاق تعاونیهای عام به نوبتهای بعدی کشیده می‌شود. آگهی‌های مندرج در روزنامه‌ها با ذکر نوبت دوم و سوم این نظر را تأیید می‌کند،

به ترتیبی که برخی از تعاونیها با پیش‌بینی این مطلب برگرفته از تجارب سالهای گذشته که الزاماً جلسه مجمع به نوبت بعدی کشیده می‌شود در آگهی دعوت منتشره جمله نوبت اول را قید می‌نمایند و البته قید این جمله به نوعی پیام برای اعضا است که جلسه نوبت بعدی هم دارد.

۲- قانون تجارت رسمیت جلسات مجامع عمومی شرکتهای سهامی را به حضور آن عده از سهامداران که تعداد سهام را در حد نصاب تعیین شده برای رسمیت جلسه مجمع عمومی می‌باشند قرار داده است از طرفی احراز نمایندگی برای حضور در جلسات مجامع هم محدود نیست لذا اجتماع صاحبان سهام یا نمایندگان آنان برای رسمیت بخشیدن به جلسات مجمع به سهولت میسر است. در حالی که در تعاونیها به لحاظ ضرورت حضور اعضا در مجامع عمومی صرفنظر از تعداد سهام آنان و نیز محدودیت احراز نمایندگی از دیگر اعضا به ترتیبی که در تعاونیهای با ۵۰۰ نفر عضو و بیشتر، هر کس می‌تواند علاوه بر رای خود ۲ رای با وکالت اعمال نماید، و این حق با تعاونی‌های با عضو کمتر از ۵۰۰ نفر یک رای است. بدین ترتیب، جلسات مجامع عمومی به سادگی به رسمیت نمی‌رسند و به نوبتهای بعدی کشیده می‌شوند.

۳- اگر چه قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران در تبصره ۲ ماده ۳۲ خود تشکیل مجامع عمومی دو درجه‌ای را تجویز نموده ولی حسب مفاد تبصره مزبور، اولاً این مجوز برای

شرکتهای تعاونی فرااستانی و یا شرکتهای تعاونی است که اعضای آنان در مناطق مختلف کشور پراکنده می‌باشند و دوم اینکه نمایندگان منتخب برای حضور در جلسات مجامع عمومی دو درجه‌ای هیچ گاه مبادرت به تشکیل جلسه برای اعضا نکرده و گزارشی ارائه نمی‌دهند و بدین صورت تعاونی به اهداف مورد نظر یعنی حضور فعال عضو در شرکت نخواهد رسید.

۴- وضع قانون مرتبط با نصاب لازم برای رسمیت یافتن جلسات مجامع عمومی در تعاونیها در شرایطی است که برای امور فوق العاده مهم مملکتی که قابل قیاس با مجامع شرکتهای نیست مانند انتخابات ریاست جمهوری و مجلس قانون‌گذاری و شوراهای نصابی در نظر گرفته نشده و انتخابات این نهادها با حضور هر تعداد از واجدان شرایط رای دادن در رای‌گیری دارای اعتبار است.

۵- گاهی ضرورت و فوریت ایجاب می‌کند که فرازی از اساسنامه اصلاح شود که با تشکیل جلسات مجامع عمومی فوق‌العاده در سه نوبت با رعایت فاصله زمانی مندرج در قانون و اساسنامه، دست یابی به نتیجه را در زمان مورد نظر میسر نمی‌سازد.

لذا انتظار می‌رود با بهره‌گیری از بیش از چهل سال فعالیت تعاونی‌های عام و بررسی چگونگی رسمیت یافتن جلسات مجامع عمومی و به منظور جلوگیری از اتلاف وقت و صرف هزینه‌های گزاف این فراز از قانون به صورتی که جلسات مجامع در یک نوبت به رسمیت برسند اصلاح گردد. وقتی قرار است هر تعداد از اعضا حاضر در جلسه نوبت دوم مجمع عادی به جلسه رسمیت ببخشند و تصمیماتی که در چارچوب اساسنامه و قانون اتخاذ می‌کنند برای همه اعضا نافذ و معتبر باشد، چه بهتر همین تعداد از اعضا در نوبت اول تصمیم‌گیری نمایند تجربه می‌گوید که اعضا حاضر در جلسه نوبت دوم از نوبت اول بیشتر نیست.

دوم - ماده ۳۶ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران انتخاب هر یک از اعضا داوطلب را به سمت عضو هیأت مدیره در سه دوره متوالی بلامانع

دانسته و انتخاب این اعضا برای دوره‌های بعد تنها با کسب سه چهارم آراء کل اعضا مجاز شمرده است. صرفنظر از علت ایجاد این محدودیت و ضرورت یا عدم ضرورت آن، نکته‌ای که مهم به نظر می‌رسد این است که بخش پایانی این ماده از قانون یعنی انتخاب مجدد پس از سه دوره در صورت کسب سه چهارم آراء کل اعضا در اجرا و عمل در تعاونیهای عام کار برد ندارد. چون حسب توضیح وقتی حضور سه چهارم اعضا در مجامع عمومی عادی تعاونیهای عام حاصل نمی‌شود، بنابراین دست یابی به سه چهارم کل اعضا در این تعاونیها اساساً غیرممکن است و بدین ترتیب یک تعاونی از خدمات این گونه از مدیران مجرب و کارآمد محروم خواهد شد. انتظار دارد برای پیشبرد امور تعاونیها با استفاده از مدیران با تجربه کارآمد این محدودیت در اصلاحیه بعدی رفع گردد و اگر اصرار بر بقا این فراز از قانون باشد به آراء اعضا حاضر در جلسه مجمع عمومی اتکا شود نه کل اعضا) به خاطر می‌آوریم که قبل از اصلاحیه مورخ ۷۷/۷/۵ این قانون، انتخاب اعضا هیأت مدیره در نوبت اول با مطلق آراء اعضا حاضر در جلسه صورت می‌گرفت و در صورتی که در رای‌گیری دوره اول تمام یا بعضی از داوطلبان حائز اکثریت مطلق نمی‌شدند، بلافاصله از بین دارندگان بیشترین آراء به تعداد ۲ برابر مورد نیاز برای تکمیل هیأت مدیره با اکثریت نسبی رای‌گیری به عمل می‌آمد که به لحاظ وجود مشکل این ماده از قانون به شکل فعلی یعنی احراز اکثریت نسبی در یک مرحله اصلاح شد و به همین ترتیب اصلاح این فراز از قانون هم ایجاب می‌کند به هر حال، اگر قانون را از جهتی به ابزار اجرای امور منتهی در چارچوب معین و لازم‌الاجرا تلقی کنیم؛ باید به شیوه‌ای اصلاح، تدوین و تصویب شود که تا حد ممکن اجرای امور را ساده‌تر کرده و از موانع موجود بکاهد و البته نظر خواهی از مدیران تعاونیها در تمام سطوح که به طور مستقیم با اجرای قانون سروکار دارند می‌تواند عوامل تأثیرگذار در جمع‌آوری اطلاعات باشد.

* مدیر عامل شرکت تعاونی مصرف رفاه ●

نگاهی به قانون حمایت قضایی از کارکنان دولت و پرسنل نیروهای مسلح

• جبرئیل رضایی نسب *

کارمندان هر وزارتخانه یا سازمان دولتی در طول ۳۰ سال دوران خدمتی خود با افراد مختلفی روبرو می‌شوند چه آنهایی که در ارتباط با مسئولیتهای سازمانی کارمند تحت عنوان ارباب رجوع به وی مراجعه می‌نمایند و چه سایر اشخاص که به انحاء مختلف سروکار با کارمندان پیدا می‌کنند و از آنجایی که کارمندان دولت صرفاً بر اساس ضوابط تعیین شده مجاز به دخالت در امور افراد می‌باشند و به عبارتی دیگر، قوانین و مقررات حاکم بر مجموعه، به کارمند اجازه فعالیت در محدوده معین را داده است و او آزاد نیست که در همه امور دخالت نماید و این محدوده عملیاتی بعضاً به دلیل عدم اطلاع مراجعین موجبات بروز مشکلاتی را در محیط کار فراهم می‌نماید. مراجعه کننده می‌خواهد کار او در کمترین مدت زمانی و به بهترین نحو ممکن انجام گیرد و انتظار دارد کارمندی که مسؤولیت پاسخگویی به وی را به عهده گرفته است، بدون چون و چرا درخواستهای او را برآورده کند. و این در حالی است که برخی از محدودیتهای اداری، دست کارمند را بساز نگذاشته است تا خواسته‌های او را برآورده نماید و اگر چنین کند مورد بازخواست دستگاه اداری متبوع خود قرار می‌گیرد و چه بسا ممکن است کار به هیأت تخلفات اداری هم کشیده شود.

به همین دلیل اکثر کارکنان یک اداره یا موسسه دولتی سعی و تلاش دارند ضمن حفظ حقوق مراجعین و انجام کارهای مربوط به آنها، اولویت را به رعایت دقیق قوانین و مقررات داده و سعی نمایند ضمن اعمال قانون، دستگاه متبوعه خود را نیز

راضی نگه دارند و بدین گونه، ارباب رجوع احساس می‌کند، کارمند کار او را به نحو احسن انجام نمی‌دهد و این سوء تفاهم بوجود می‌آید که اگر نهایتاً با رد درخواست وی از ناحیه کارمند مواجه شود و یا نتیجه دلخواه او را به همراه نداشته باشد، احساس کند باید از کارمند مزبور شکایت نماید و این شکایت ممکن است در داخل مجموعه اداری کارمند، مثل مراجعه به رئیس اداره یا مدیر مربوطه و یا دفتر حراست انجام پذیرد و نیز ممکن است به دلایلی از پاسخهای مجموعه داخلی قانع نشده و در مراجع قضایی علیه کارمند تحت عناوین مختلف جزایی اقامه دعوی کیفری نموده و یا دادخواست جبران ضرر و زیان علیه او به دادگاه تقدیم نماید و او را با یک پرونده کیفری و یا حقوقی مواجه نماید بدین ترتیب و از آنجا که اکثر کارکنان دولت فاقد اطلاعات حقوقی می‌باشند و تخصص لازم را نیز در مواجهه با اینگونه پرونده‌ها برای دفاع از حقوق خود ندارند و از طرفی امکانات مالی لازم را نیز جهت تعیین و معرفی وکیل ندارند، در عمل با مشکلات عدیده‌ای مواجه می‌شوند و چه بسا در دادگاهها محکوم می‌شوند و آثار و تبعات ناشی از این محکومیتها هم برای کارمند و هم برای دستگاه متبوع وی مشکلات غیرقابل جبرانسی را بوجود می‌آورد.

دولت برای رفع این مشکل، قانونی را تحت عنوان «قانون حمایت قضایی از کارکنان دولت و نیروهای مسلح» پیشنهاد نمود که این قانون مشتمل بر یک ماده و سه تبصره در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ ۱۳۷۶/۷/۲۹ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و در تاریخ ۱۳۷۶/۸/۷ با تأیید شورای نگهبان طی نامه شماره ۱۶۷۸۹/۵۶۹۶۴ مورخ ۷۶/۳/۲۰ در اجرای اصل ۱۲۳ قانون اساسی جهت اجرا به ریاست جمهوری ابلاغ گردید.

در این فسانون آمده است: «تمام وزارتخانه‌ها، شرکها، مؤسسات و سازمانهای دولتی و دستگاههایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام است، همچنین نیروهای مسلح (نظامی و انتظامی) مکلفند بنا به درخواست کارکنان خود در زمان حیات و یا وارث درجه اول آنان پس از فوت در دعواهایی که از انجام وظیفه آنان ناشی می‌شود یا به نحوی با وظایف ایشان

مرتبط است با استفاده از کارشناسان حقوقی شاغل، به آنان خدمات حقوقی ارائه کنند». همانطور که در متن ماده واحده آمده، استفاده کارکنان از خدمات کارشناسان حقوقی به عنوان وکیل دارای شرایطی است: ۱- دعوی مطروحه در دادگاه از انجام وظیفه اداری وی ناشی شده یا به نحوی با وظایف وی مرتبط بوده باشد. به عبارتی، کارمندان دولت در پرونده‌هایی که مربوط به کارهای شخصی خود می‌باشد مجاز به استفاده از خدمات حقوقی کارشناسان اداره نمی‌باشند. مرجع تشخیص ارتباط دعوا با وظایف شخص برای انجام حمایت قضایی و حقوقی، بالاترین مقام دستگاه متبوع متقاضی می‌باشد. مقام یاد شده مجاز است اختیار یاد شده را به مدیر یا مدیران همان دستگاه تفویض نماید.

۲- تقدیم درخواست کتبی از ناحیه کارمندی که متقاضی استفاده از خدمات حقوقی کارشناسان می‌باشد الزامی است و چنانچه چنین درخواستی از ناحیه کارمندان به دستگاه دولتی واصل شد، دستگاه دولتی مکلف به ارائه خدمات حقوقی به متقاضی خواهد بود متقاضی ممکن است شاغل بوده و یا بازنشسته شده باشد.

۳- وارث درجه اول کارمند متوفی که علیه وی اقامه دعوی شده و این دعوی ناشی از انجام وظیفه اداری مورث بوده و یا به نحوی با وظایف وی مرتبط بوده است نیز می‌توانند درخواست خود را به منظور استفاده از خدمات حقوقی کارشناسان حقوقی ارائه نمایند.

۴- کلیه کارکنان نیروهای نظامی و انتظامی به تشخیص سازمان متبوع و نیز مستخدمان رسمی، ثابت و پیمانی وزارتخانه‌ها، مؤسسات، سازمانها و شرکتهای دولتی و سایر دستگاههای دولتی مشمول حمایت قضایی و حقوقی می‌باشند.

۵- مطابق تبصره ماده واحده، مقررات این قانون شامل کارکنانی که دستگاههای دولتی از آنان شاکي باشند نخواهد شد و نیز به استناد ماده (۱۲) آیین‌نامه، چنانچه در تمام مراحل رسیدگی و دادرسی (شروع و یا در اتنای آن) شخص مورد حمایت به لحاظ همان موضوع طرف شکایت دستگاههای دولتی مذکور در ماده (۳) آیین‌نامه قرار بگیرد، حمایت قضایی و حقوقی قطع خواهد شد. تشخیص این امر به عهده بالاترین مقام

دستگاه متبوع متقاضی و یا مدیر و مدیران مأذون از طرف ایشان می‌باشد.

مطابق تبصره (۲) این قانون، «کارشناسان حقوقی موضوع این قانون باید دارای حداقل مدرک کارشناسی در رشته حقوق قضایی بوده و در موارد یاد شده بدون الزام به دریافت و ارائه پروانه وکالت و با الزام به رعایت بخشی از مقررات راجع به وظایف و تکالیف وکلای دادگستری که در آیین‌نامه اجرایی این قانون مشخص می‌شود، با درخواست اشخاص مذکور در ماده واحده حسب مورد در تمامی مراحل دادرسی به عنوان وکیل شرکت کنند»

مطابق ماده واحده و آیین‌نامه اجرایی آن که در سال ۱۳۷۹ به تصویب هیأت وزیران رسیده است کارشناسان حقوقی که مجاز به ارائه خدمات حقوقی به کارمندان متقاضی می‌باشند باید شرایط زیر را دارا باشند:

الف: حداقل دارای مدرک تحصیلی کارشناسی در رشته حقوق قضایی باشند.

ب - در دستگاه دولتی مربوط شاغل باشند. البته مطابق تبصره ماده (۷) آیین‌نامه اجرایی، دستگاه متبوع متقاضی می‌تواند از «مشاور حقوقی» به عنوان کارشناس حقوقی بنا به پیشنهاد متقاضی و تأیید بالاترین مقام همان دستگاه برای ارائه خدمات قضایی و حقوقی استفاده نماید.

ج: داشتن معرفی نامه کتبی از ناحیه دستگاه متبوع متقاضی، عنوان مرجع رسیدگی کننده با ذکر موضوع مطابق ماده (۷) آیین‌نامه اجرایی صادر شده باشد.

د: کارشناس حقوقی موظف است در تمام مراحل رسیدگی و دادرسی بطور فعال شرکت نماید و در صورتی که برای عدم امکان اقامه دعوی و شکایت و شرکت در جلسات رسیدگی و دادرسی عذر موجه داشته باشد، باید مراتب را با رعایت فرصت زمانی ممکن قبلاً بطور کتبی به مقام معرفی کننده اطلاع دهد تا امکان معرفی کارشناس حقوقی دیگر به مرجع رسیدگی کننده ذی‌ربط فراهم گردد. تشخیص عذر موجه برعهده مقام یاد شده خواهد بود.

ه: کارشناس حقوقی نمی‌تواند برای انجام حمایت قضایی و حقوقی موضوع قانون، از شخص متقاضی وجه یا مال یا سندی به عنوان حق الزحمه و یا سایر عناوین مشابه به نفع خود یا دیگری اخذ نماید.

ز: کارشناس حقوقی معرفی شده، مکلف

است ضمن رعایت مفاد این آیین‌نامه و سایر مقررات مربوط، قوانین و مقررات مربوط به تشریفات دادرسی و تکالیف مندرج در مواد (۳۰)، (۴۳)، (۴۴) و صدر ماده (۳۸) قانون وکالت مصوب ۱۳۱۵ و ماده (۵۷) آیین‌نامه اجرایی قانون مذکور مصوب ۱۳۱۶ را رعایت نماید.

همچنین کارشناسان حقوقی معرفی شده حق دارند در مراجع رسیدگی کننده در ماده (۲) آیین‌نامه اجرایی یعنی کلیه دادگاههای عمومی، انقلاب، نظامی، تجدیدنظر، دیوان عالی کشور، دادسراها، دیوان عدالت اداری، دیوان محاسبات کشور، هیأت‌های حل اختلاف مالیاتی و هیأت‌های رسیدگی به تخلفات اداری بنا به درخواست متقاضی اقدام به ارائه خدمات حقوقی نمایند.

نوع خدمات حقوقی

مطابق ماده (۸) آیین‌نامه اجرایی ماده واحده قانون حمایت قضایی از کارکنان دولت و پرسنل نیروهای مسلح، نوع خدمات حقوقی کارشناسان مشتمل بر موارد ذیل است:

- الف: انجام مشاوره و ارشاد قضایی
ب: تنظیم شکایت، درخواست، لوائح و دفاعیه‌های لازم.
پ: شرکت در جلسات دادرسی و پیگیری اجرای حکم.
ت: مراجعه به دستگاه‌های دولتی و غیردولتی ذی‌ربط جهت حسن اجرای وظایف محوله.
ث: سایر خدماتی که وکلای دادگستری در مقام وکالت مجاز به انجام آن می‌باشند.

حق الزحمه کارشناسان حقوقی

مطابق ماده (۱۳) آیین‌نامه اجرایی این قانون، دستگاه‌های ذی‌ربط که در ماده (۳) آیین‌نامه احصاء گردید، (وزارتخانه‌ها، موسسات، سازمانها و شرکتهای دولتی و سازمانهای نظامی و انتظامی) مجاز گردیده‌اند برای جبران زحمات آن دسته از کارشناسان حقوقی که در اجرای مقررات قانون مذکور و آیین‌نامه اجرایی آن، خدمات حقوقی ارائه می‌کنند حداکثر چهل درصد (۴۰٪) فوق‌العاده جذب بیشتر از فوق‌العاده جذب کارشناسان همان دستگاه با تشخیص بالاترین مقام آن دستگاه و با رعایت مقررات مربوط پرداخت نمایند، همچنین دستگاه‌های یاد شده می‌توانند در قالب مقررات استخدامی مربوط، وجوهی را بر

وفق مقررات به کارشناس مزبور پرداخت کنند.

علاوه بر آن «پاداش جبران زحمات» براساس دستورالعملی که به تصویب شورای حقوق و دستمزد می‌رسد از محل اعتبارات خارج از شمول قانون محاسبات عمومی در مورد عملکرد برجسته کارشناسان حقوقی موضوع آیین‌نامه مذکور پرداخت خواهد گردید.

خاتمه ارائه خدمات حقوقی

مطابق ماده (۱۴) آیین‌نامه اجرایی قانون، در موارد زیر ارائه خدمات حقوقی از سوی کارشناس حقوقی خاتمه می‌یابد:

الف: انصراف کتبی متقاضی حمایت قضایی و حقوقی به دستگاه متبوع کارشناس.
ب: قطع رابطه استخدامی کارشناس حقوقی با دستگاه مربوط از قبیل استعفاء، اخراج، بازخرید، بازنشستگی، ازکارافتادگی، انتقال و یا فوت.

پ: انقضای ارائه خدمات حقوقی با تصمیم دستگاه متبوع کارشناس.

در صورت تحقق بندهای «الف» و «ب» دستگاه دولتی مربوط، کارشناس دیگری را بر طبق مقررات و آیین‌نامه اجرایی برای ارائه حمایت قضایی و حقوقی از متقاضی معرفی می‌نماید.

لازم به ذکر است که از تاریخ تصویب قانون حمایت و آیین‌نامه اجرایی آن، مراتب طی بخشنامه‌ای از ناحیه دفتر حقوقی به کلیه دفاتر ستادی و استانی اعلام گردید که از آن تاریخ تاکنون بیش از ۲۰ مورد تقاضای استفاده از خدمات حقوقی به وزارت تعاون واصل گردیده و با موافقت وزارتخانه، خدمات حقوقی ارزنده‌ای از ناحیه کارشناسان دفتر حقوقی به متقاضیان ارائه گردیده است و دفتر حقوقی کماکان آمادگی دارد به منظور حمایت قضایی از همکاران محترم در مراجع رسیدگی کننده، تقاضاهایی که منطبق با قانون و آیین‌نامه اجرایی آن باشد، از طریق کارشناسان باتجربه حقوقی خود معرفی نامه‌های لازم را صادر نماید. بدیهی است کارشناسان حقوقی استانها نیز آمادگی خود را درخصوص ارائه خدمات حقوقی در چارچوب قانون و آیین‌نامه مذکور اعلام نموده و بعضاً حمایت‌های لازم را نیز بعمل آورده‌اند که جای تشکر و قدردانی دارد.

• معاون دفتر حقوقی وزارت تعاون

متروک شدن ندرجی بخشهایی از بافت‌های قدیمی شهرها و بروز ناهنجاری‌های اجتماعی ناشی از جابجایی جمعیت و به طور کلی گسترش فقر و برون کوچی جمعیتی و جایگزینی جمعیت ساکن اصلی با حاشیه نشینان و نیز کمبود و کیفیت پایین خدمات فعلی منجر به مشکلاتی گردیده که گرایش به نوسازی بافت‌های شهری توسط

۴- شناخت کمبودهای رفاهی و خدماتی و کاربریهای مورد نیاز بافت و بهینه سازی کاربریها و خدمات مورد نیاز
۵- تعیین نقش و وظیفه و عملکرد سایر دستگاههای مسؤول و مرتبط با بهسازی بافت
۶- تدوین ابزارهای حقوقی و قانونی مورد نیاز اجرای طرح
۷- تشویق و تمهیت ندادن نهادها

نقش تعاونیهای مسکن در احیاء و نوسازی بافت‌های قدیمی و فرسوده شهرها

• رنوف کابانی

مردمی و اجتماعی برای مشارکت با تعاونیها
۸- ایجاد مدیریت تملک و خرید اراضی یا مشارکت برای اجرای طرح
۹- حذف فعالیتها و عملکردهای مزاحم و هموار نمودن فعالیت تعاونیها
۱۰- حذف ناهنجاریها، آلودگی‌های اجتماعی و اعتماد از بافت‌های قدیمی
۱۱- فراهم ساختن امکان اجرای طرحهای رفاهی، عمومی توسط دستگاههای مسؤول
۱۲- تعیین و تخصیص و عرضه زمین مورد نیاز جهت اجرا به تعاونیها
۱۳- تخصیص منابع و تسهیلات به تعاونیها
۱۴- اجرای طرحهای نمونه مجتمع‌های مسکونی توسط تعاونیها
در هر حال پرداختن به این مقوله دشوار، زمان مطالعه مناسبی را نیاز دارد ولی پیشنهاد اصلی توفیق در کار همکاری و حمایت و هماهنگی همه سازمانها و دوایری است که در این فرایند باید مشارکت داشته باشند تا بتوان با نتایج و هدفهای بهینه و مطلوب همگان قابلیت بالایی برای تأمین مسکن و حرکت شرکتی تعاونی مسکن در شکل صحیح بوجود آورد.
امید است با توفیق در این طرح بتوان به طوری کار ساز و کارآمد در بهسازی و احیاء مراکز شهری و بافت‌های قدیمی فعالیت نمود.

منابع:

- طرح نوسازی و بهسازی بافت قدیم کرمانشاه (اگرانی از تجربه محله فیض آباد کرمانشاه)
مرازمان مسکن و شهرسازی استان کرمانشاه بهمن ۱۳۷۹

ساکنان را کاهش داده است. در این میان یکی از راه‌های مناسب، مشارکت تعاونیهای مسکن و استفاده از قابلیت‌های این شرکتها در فرایند نوسازی بافت‌های قدیمی برای اسکان جمعیت شهری در چارچوب طرحهای نوسازی و بهسازی این بافتها است. از جمله مشکلات فرازروی اجرای طرح نوسازی و احیاء بافتها توسط شرکتی تعاونی مسکن، یکی فقدان قوانین پشتیبانی‌کننده کافی برای اجرای قاطع آن و دیگری فقدان دستگاهی نیرومند که ابزارهای قانونی، فنی، اجرایی، مالی، مدیریتی را در اختیار داشته باشد و بتواند تمام فرآیند از مطالعه تا ارتباط صحیح بین ساکنان بافت و تعاونیها را برقرار نماید، می‌باشد. طراحی احیاء و مرمت بناهای با ارزش موجود به منظور حفظ ارزشهای معماری، انتخاب کاربری‌های عمومی صحیح برای بناها، طراحی و احداث هسته‌های حیاتی جدید، فضاهای باز، پارک‌های کوچک و طرحهای سرزنده‌سازی بافت‌ها در برنامه‌ریزی نوسازی و بهسازی بافتها به تثبیت و تشویق اهالی و مساندگاری و حضور تعاونیهای مسکن در آن کمک می‌کند.
چهار اصل احیاء ارزشهای بافت، تأمین دسترسی‌ها، خدمات زیر بنایی و تأمین خدمات مورد نیاز ساکنان می‌تواند شهرسازی انطباق یافته و موزونی را در این بافتها بوجود آورد. به گونه‌ای که ضمن حفظ شکل عمومی بافت و جبران کمبودهای آن بهره‌برداری بهینه و متعادلی از آن برای جبران کاستی‌ها و کمبود مسکن بوجود آورد.
در ادامه اصول و اهدافی که برای طرحهای بهسازی می‌بایست مورد توجه برنامه ریزان قرارگیرد به طور مختصر مورد اشاره قرار گرفته است:

- ۱- احیاء و ارتقا هویت و حیات شهری توسط تعاونیها
- ۲- تثبیت جمعیت و سپس جذب جمعیت در بافت‌های قدیمی
- ۳- شناخت قابلیت‌های بافت قدیم و بهره‌برداری صحیح از آنها

پرسش و پاسخ

مقوقی

● احمد رضا فخاری

- چنانچه هیأت مدیره یک تعاونی اقدام به تغییر مدیر عامل نموده و فرد جدیدی را برای تصدی این سمت انتخاب نمایند، آیا پیش از ثبت تغییرات امکان امضای اسناد شرکت توسط مدیرعامل جدید وجود دارد؟

● پاسخ: به نظر نگارنده، با عنایت به اینککه طبق ماده ۲۱ قانون شرکتهای تعاونی مصوب سال ۱۳۵۰، هرگونه تغییرات بعدی در شرکتهای تعاونی از نظر تطبیق با مقررات قانون بایستی به تأیید وزارت تعاون برسد و ملاک تأیید تغییرات بعدی نزد اشخاص ثالث همچنین احراز صحت امضاهای مجاز، گواهی ثبتی صادره از سوی مرجع ثبت شرکتهای می باشد، لذا تا زمان ثبت تغییرات بعدی، مدیر عامل جدید مجاز به امضای اسناد شرکت نخواهد بود.

■ پرسش: آیا اخذ گواهی عدم سوء پیشینه کیفری از هیأت مؤسس شرکتهای تعاونی ضروری است؟

● پاسخ: با توجه به اینکه مطابق ماده ۳۱ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران، هیأت مؤسس صرفاً بایستی واجد شرایط عضویت در تعاونی باشد و ماده ۹ قانون مذکور (در خصوص شرایط عضویت) تصریحی بر ضرورت تعیین وضعیت سابقه کیفری متقاضیان عضویت ننموده، لذا به نظر میرسد اخذگواهی عدم سوء پیشینه از هیأت مؤسس ضرورتی نداشته باشد. بدیهی است لزوم ارائه گواهی مذکور از سوی کاندیداهای سمت مدیریت عامل، هیأت مدیره و بازرسی تعاونی، (قطع نظر از عدم تصریح) مبتنی بر بندهای ۵ و ۶ ماده ۲۸ قانون فوق است و چنانچه هر یک از اعضای هیأت مؤسس نیز قصد تصدی سمتهای یاد شده را داشته باشد، می بایست در آن هنگام اقدام به اخذ گواهی مبنی بر فقدان سابقه جرائم موضوع بندهای ۵ و ۶ ماده ۲۸ نماید والا صرف اقدام به تأسیس تعاونی، الزامی در این خصوص ایجاد نمی نماید.

البته عموم و اطلاق عبارت «عدم ممنوعیت قانونی» مندرج در بند ۲ ماده ۹، باملحوظ نظر قراردادادن مفاد مواد ۱۹ و ۶۲ مکرر قانون مجازات اسلامی، به نوعی ضرورت آگاهی از سوابق کیفری هیأت مؤسس از حیث فقدان یا وجود

قرار دارد لذا بایستی از درج نام عضو مربوطه در آگهی دعوت مجمع عمومی خودداری نمود. بدیهی است اخراج از شرکت به دلایل متفاوتی صورت می گیرد که پاره ای از آنها مانند: ایراد زیان به تعاونی و یا لطمه زدن به حیثیت و اعتبار شرکت می تواند حیثیت و شخصیت افراد را قبل از احراز مورد تعرض و تهدید قرار دهد.

البته اعلام مراتب اخراج و جزئیات دستور جلسه آگهی دعوت مجمع عمومی مورد نظر به صورت کتبی به عضو مربوطه الزامی است.

■ پرسش: سؤالات زیر توسط کارشناسان ادارات تابعه مطرح گردیده که با ذکر هر مورد به پاسخگویی آنها می پردازیم:

■ پرسش: مدیر عامل شرکت تعاونی عکاسان تهران با ارسال نامه ای به دفترماهنامه سؤال نموده اند، آیا در خصوص اخراج اعضاء شرکتهای تعاونی به استناد ماده ۱۳ قانون بخش تعاونی و با ماده ۱۷ اساسنامه مورد عمل، می بایستی نام عضوی را که براساس موازین قانونی قصد اخراج وی از شرکت تعاونی وجود دارد، در آگهی دعوت مجمع عمومی درج نمود؟

● پاسخ: با توجه به اینکه اخراج عضو از شرکت تعاونی در صلاحیت مجمع عمومی می باشد و تا قبل از احراز موجبات بندهای ۱ و ۲ و ۳ ماده ۱۳ قانون از سوی مجمع و تأیید نهایی آن توسط اداره کل تعاون، موضوع اثبات نشده تلقی گردیده و در مرحله اتهامی

بخیه از صفحه ۱۰

محرومیت اجتماعی را محتمل می‌نماید زیرا فردی که از حقوق اجتماعی محروم گردیده، از عضویت در شرکتهای تعاونی نیز که در عداد حقوق اتباع ایران محسوب می‌گردد، محروم خواهد بود. مع هذا این امر اختصاص به هیأت مؤسس نداشته و در رابطه با کلیه اعضاء تعاونی قابل طرح است و در صورتی که احراز آن در بدو ورود به عضویت ضروری تلقی گردد، بایستی میلیونها نفر عضو تعاونی را مجبور ساخت که گواهی عدم وجود محرومیت اجتماعی از مراجع ذیصلاح اخذ نمایند!

بنابراین راه‌حل مناسبی را که می‌توان در این رابطه پیشنهاد نمود آن است که در بدو تأسیس صرفاً تعهدنامه‌ای مبنی بر فقدان محرومیت اجتماعی از هیأت مؤسس اخذ گردد.

البته دلیلی نیز برای معافیت سایر اعضا تعاونی از ارائه تعهدنامه وجود ندارد.

■ پرسش: آیا ممنوعیت موضوع اصل ۱۴۱ قانون اساسی شامل تصدی سمت مدیریت تصفیه نیز می‌گردد؟

● پاسخ: آنچه در اصل ۱۴۱ قانون اساسی صراحتاً منع گردیده، عضویت در هیأت مدیره شرکتهای خصوصی است و معنی حقیقی هیأت مدیره، مدیریت شرکت غیر منحل است و استعمال آن در معنی مجازی محتاج قرینه و دلیل می‌باشد و چنین قرینه‌ای در اصول مذکور وجود ندارد. علاوه بر این قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل منصوب سال ۱۳۷۳، ضمانت اجزاهای کیفی و مدنی خاصی برای نقض این ممنوعیت در نظر گرفته و با توجه به اصل قانونی بودن جرائم و مجازاتها و ممنوعیت قیاس در امور کیفی، نمی‌توان ممنوعیت یاد شده را به هیأت تصفیه تسری داد. البته با توجه به اینکه طبق ماده ۲۰۴ لایحه اصلاحی قانون تجارت، امر تصفیه با مدیران شرکت است، مدیر تصفیه خودبخود از میان افراد غیر کارمند خواهد بود لیکن در حالی که اساسنامه شرکت یا مجمع عمومی فوق‌العاده‌ای که رأی به انحلال داده، ترتیب دیگری مقرر داشته باشد، مدیران تصفیه می‌توانند از میان کارمندان دولت انتخاب شوند. ●

دکتر حداد عادل:

اگر وزارت تعاون به اصلاح قانون یا وضع قانون نیاز داشت تمام نمایندگان با توجه به شعار عدالت اجتماعی آمادگی دارند به این بخش کمک کنند.

سیاسی متهم به طرفداری از بخش تعاونی نشده چرا که هیچ جریان سیاسی با پرچم بخش تعاونی وارد این بخش نشده است و ضعیف ماندن این بخش در نظر و عمل جای سؤال دارد. حتی وقتی صحبت از حذف وزارتخانه‌ای به میان می‌آید تمامی اذهان متوجه انحلال وزارت تعاون می‌شود.

حداد عادل در ادامه این دیدار با تأکید بر اینکه مجلس هفتم طرفداری خود از وزارت تعاون را به اثبات خواهد رساند، متذکر شد: ما طرفدار سیاست انقباضی در خصوصی سازی نیستیم، بلکه طرفدار سیاست انضباطی در خصوصی سازی هستیم. یکی از دیدگاههای مجلس هفتم انجام خصوصی سازی به نحوی است که عدالت اجتماعی تامین شود و قطعاً اینجا می‌توان به سراغ بخش تعاونی رفت.

رئیس مجلس در ادامه مسؤولان وزارت تعاون را به اندیشه پیرامون آسیب شناسی اقتصاد تعاونی توصیه کرد و گفت: باید پرسیم که چرا و به چه علت بخش تعاونی با این همه اعتبار و احترامی که در قانون اساسی و انقلاب داشته و شعار حمایت از آن داده، لاغر و ضعیف مانده است؟

به اعتقاد من یکی از آسیبهایی که به اقتصاد تعاونی وارد شده، ضعف مدیریت بوده که باعث شد سرمایه‌گذاران ناکام بمانند و اقتصاد تعاونی جاذبه کافی برای سرمایه‌گذاران کم سرمایه پیدا نکند، پس

نقش مدیریت در موفقیت تعاونیها بسیار زیاد است. وی آسیب دیگری که به این بخش وارد می‌شود اشاره کرد و یاد آور شد، سود بانکی، درآمد نسبتاً بی دردسری را در اختیار نقدینگی فرارمی‌دهد، لذا آنها حوصله ریسک کردن و سرمایه گذاری در شرکتهای تعاونی را ندارند و ترجیح می‌دهند با سپرده‌گذاری در بانک سود آن را دریافت کنند.

آسیب دیگر اینکه به دلیل اوضاع جنگ در کشور ما، هر وقت صحبت از تعاونی به میان می‌آید اذهان متوجه توزیع و مصرف می‌شود، در حالی که اصل اقتصاد تعاونی باید تولید باشد.

رئیس مجلس با بیان اینکه در جامعه ما مردم فرهنگ کار دسته جمعی را ندارند یا بسیار کم دارند، به وزارت تعاون توصیه کرد که با همکاری و همفکری وزارت آموزش و پرورش، اندیشه اقتصاد تعاونی و فرهنگ تعاونی را از مدارس پایه‌گذاری کند تا ریشه اقتصاد تعاونی از مدارس محکم شود.

وی مبارزه با بیکاری و ایجاد اشتغال را تنها با سرمایه‌گذاری میسر دانست و گفت: اقتصاد تعاونی می‌تواند این کار را انجام دهد.

وی ادامه داد: اقتصاد تعاونی باید با دلال‌بازی که مثل خوره به جان سرمایه‌گذاری افتاده مبارزه کند و این بخش است که می‌تواند این آسیب را از اقتصاد ما دور کند.

حداد عادل با اعلام آمادگی مجلس هفتم برای تقویت بخش تعاونی افزود: اگر وزارت تعاون به اصلاح قانون یا وضع قانون نیاز داشت تمام نمایندگان با توجه به شعار عدالت اجتماعی آمادگی دارند به این بخش کمک کنند و اطمینان می‌دهم که رفتارها با بخش تعاونی شعاری و تشریفاتی نیست.

رئیس مجلس در پایان سخنان خود به مسؤولان وزارت تعاون توصیه کرد با شناخت آسیب‌ها، دست به دست هم دهند تا زندگی مادی مردم و در نتیجه زندگی معنوی آنها بهتر شود.

پیش از سخنان حداد عادل، علی صوفی وزیر تعاون گزارشی از اقدامات این وزارتخانه ارائه کرد. ●

باختصار به شرح هر کدام می‌پردازیم.

الف: شرکت تعاونی تحقیقاتی،

پژوهشی پردیس ابرکوه

تعاونی مذکور دارای ۹ نفر عضو که

اکثر دارای تحصیلات دانشگاهی می‌باشند

با هدف احداث نظارت، نقشه‌کشی،

مشاوره در ساختمان، مرمت آثار تاریخی

و ابنیه، طراحی صنعتی گرافیک محیطی و

اجرای سازه‌ها تشکیل گردیده که تاکنون

بوانسته فعالیت‌هایی در زمینه عقد قرارداد

با دفاتر مجری طرح پردیسان جهت

مرمت و احیا یکی از مراکز جهانگردی و

توریسم شهرستان اردکان با اجرای طرح

مبلمان شهری در ابرکوه، اجرای طرح‌های

جامع ایران به نمایندگی از وزارت صنایع

به منظور طراحی دکوراسیون داخلی

کتابخانه مرکزی وزارت صنایع را انجام

دهد.

ب: شرکت تعاونی پژوهشی نظرسنجی

و مشاوره رشد یزد

تعاونی فوق‌الذکر با تعداد ۸ نفر عضو

که اکثراً دارای تحصیلات دانشگاهی

می‌باشند با هدف نظرسنجی، مشاوره و

تحقیق جهت سازمانها و سوبسیت بخش

دولتی و خصوصی در زمینه‌های اقتصادی،

اجتماعی و فرهنگی، سیاسی و مطالعات

آزمایشی و منطقه‌ای ارزیابی طرح‌های

اخذ، طراحی و پیاده‌سازی سیستم‌های

مدیریت صنعتی تشکیل گردیده است و

فعالیت‌هایی در زمینه توجه کتاب اقتصاد

ایران، ریاضیات و کاربرد آن در اقتصاد،

ارائه CD جاذبه‌های جهانگردی از استان

یزد، برگزاری دوره آموزش مدیران

آژانس‌های ایرانگردی و جهانگردی را در

کارنامه خود ثبت نماید.

۱۵- اداره کل تعاون استان زنجان

اداره کل تعاون استان زنجان تاکنون ۳

واحد از تعاونیها را به ثبت رسانیده که

باختصار به شرح هر کدام می‌پردازیم.

الف: شرکت تعاونی پژوهشی، خدماتی

عصر جدید اندیشوران زنجان

تعاونی فوق‌الذکر دارای ۱۱ نفر عضو

می‌باشد که اکثراً اعضا دارای تحصیلات

دانشگاهی می‌باشند که در سال ۱۳۷۹ به

ثبت رسیده است از مهمترین اهداف این

تعاونی می‌توان:

۱- انجام خدمات پژوهشی و

پروژه‌های تحقیقاتی در زمینه‌های

اقتصادی، مدیریتی، حسابداری فنی و

صنعتی، فرهنگی و اجتماعی

۲- انجام خدمات آموزشی و رفاهی

برای دانشجویان

۳- انجام خدمات حسابرسی و

حسابداری

۴- انجام خدمات مشاوره، بازرگانی،

بازاریابی و ترخیص کالا

۵- خدمات کامپیوتری

۶- تامین نیروی متخصص و ساده برای

انجام امور اداری

۷- انجام خدمات فنی از قبیل تعمیر،

راه‌اندازی، نصب کلیه سیستم‌های صوتی و

تصویری

۸- تعمیر، راه‌اندازی، نصب انواع

سانترال‌های تلفن از چند شماره تا چند

هزار شماره تلفن داخلی

۹- طراحی و ساخت کلیه مدارات،

فرمان، تابلوهای برق فشارقوی

۱۰- انجام مشاوره و راه‌اندازی و

طراحی خط تولید برای تولید

فرآورده‌های فلزی و معدنی

۱۱- آنالیز خاک با دستگاه اتمیک

۱۲- انجام خدمات مهندسی

ساختمان

۱۳- انجام کارهای تدارکاتی برای

جشن‌ها و مجالس از قبیل تهیه ملزومات،

راه‌اندازی و کنترل سیستم‌های صوتی و

فیلمبرداری

۱۴- ضبط و تکثیر انواع نوارهای

صوتی و تصویری

۱۵- تبدیل فیلم به CD و کپی CD

۱۶- آموزش ریاضیات از سطوح

پیش‌دانشگاهی تا پژوهش عملیاتی (۲)

برای دانشجویان حسابداری و مدیریت را

می‌توان نام برد.

ب: شرکت تعاونی تحقیقاتی و

پژوهشی دانش‌افروزان زنجان

شرکت تعاونی در سال ۱۳۷۹ با تعداد

۸ نفر عضو که اکثراً دارای تحصیلات

دانشگاهی می‌باشند تشکیل گردیده است

که مهمترین اهداف این تعاونی را

می‌توان:

۱- انجام بررسی‌ها، مطالعات و

مشاوره و تحقیقات در زمینه طرح‌های

صنعتی، معدنی، کشاورزی، عمرانی،

زیربنایی از جمله شهرسازی، سدسازی،

پل‌سازی، نیروگاه، راه و ساختمان، اماکن

مذهبی، آموزشی، ورزشی، اداری، تجاری،

مسکونی، بیمارستانی، درمانگاه، داروخانه

و طرح‌های تاسیساتی اعم از الکتریکی و

مکانیکی، حرارتی، برودتی و لوله‌کشی

۲- تهیه طرح‌های توجیهی فنی و

اقتصادی

۳- طراحی نظارت و مدیریت اجرای

پروژه‌ها

۴- ایجاد واحدهای آموزشی و

آموزشگاه‌های آمادگی و کلاس‌های

تقویتی علمی براساس مقررات این

اساسنامه و سایر ضوابط قانونی ذیربط به

منظور کمک به بهبود آموزش و اعتلای

تعلیم و تربیت و ارائه خدمات آموزشی و

فرهنگی

۵- بررسی تدوین و اجرای طرح‌های

انتقال تکنولوژی

۶- ارائه خدمات در زمینه مدیریت و

بهره‌برداری از واحدهای تولیدی

۷- ارائه خدمات در زمینه بررسی،

مطالعه و برگزاری مناقصه‌های داخلی و

بین‌المللی به منظور انتخاب پیمانکار و

تنظیم و تدوین قراردادهای مربوط

۸- نصب و راه‌اندازی خطوط تولید

شامل ماشین‌آلات، تجهیزات و تاسیسات

مربوط

۹- نقشه‌برداری و نقشه‌کشی

۱۰- طراحی و اجرای سیستم‌های

مدیریت تولید، کنترل پروژه‌های انبار،

تعمیر و نگهداری

۱۱- برنامه‌ریزی آموزشی و طراحی

دوره‌های آموزشی نظری و عملی در زمینه

پروژه‌های تحقیقاتی، تولیدی و عمرانی

۱۲- تهیه و اجرای طرح‌های

تحقیقاتی در زمینه موارد مذکور در بند

(۱)

۱۳- همکاری و مشارکت با موسسات

فنی و مهندسی در زمینه طراحی، نظارت

و مدیریت اجرای پروژه‌ها

۱۴- انجام فعالیت‌های بازرگانی با

موارد مدرج در این ماده

۱۵- برگزاری بازدیدهای علمی و

سطح استان، تدوین، انواع استانداردهای ملی و کارخانه‌ای

ترجمه متون تخصصی کلیه رشته‌های تحصیلی دانشگاهی، ترجمه انواع نامه‌های اداری و بازرگانی

خدمات تحقیقاتی و پژوهشی در کلیه زمینه‌های فرهنگی، صنعتی و کشاورزی فعالیت‌های انجام شده

تدوین استانداردهای ملی:

ترانسفورماتورهای ولتاژ،

ترانسفورماتورهای جریان، قطعات فتوولتائیک، مشخصه‌های I.V الزامات

مدل‌های مرجع، تعیین دمای تعادل (HCT) برای سلول‌های خورشیدی

برگزاری سمینارهای اندازه‌گیری و کالیبراسیون ابزارآلات سنجش جرم

(ترازو و باسکول) برای بازرسان و کارشناسان استان زنجان را نام برد.

۱۶- اداره کل تعاون استان فارس

استان فارس دارای ۶ واحد از تعاونیهای تحقیقاتی و پژوهشی می‌باشد بدین شرح می‌باشند:

الف- شرکت تعاونی علمی تحقیقاتی مهرگان شیراز با تعداد ۸ نفر عضو که

اکتراً دارای تحصیلات دانشگاهی می‌باشند با هدف ارائه خدمات علمی

تحقیقاتی در زمینه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تشکیل گردیده است.

ب: شرکت تعاونی تحقیقاتی آب و زمین‌شناسی ایران که با ۹ نفر عضو که

اکتراً دکتر و فوق لیسانس می‌باشند با هدف بررسی و مطالعات و مشاوره در

زمینه طرحهای صنعتی، کشاورزی، عمرانی و زیربنایی تشکیل گردیده است.

ج: شرکت تعاونی به آزمائفرینان که با ۷ نفر عضو که اکتراً دارای تحصیلات

دانشگاهی می‌باشند با هدف ارائه خدمات در زمینه آزمایشگاهی صنایع

غذایی و شیمیایی تشکیل شده است.

د: شرکت تعاونی تحقیقاتی کاوش جویان شیراز که با تعداد ۱۰۹ نفر عضو

(دکتر ۸ نفر - فوق لیسانس ۲۰ نفر، لیسانس ۲۸ نفر، فوق دیپلم ۱۱ نفر، دیپلم

۲۹ نفر، زیر دیپلم ۱۳ نفر که با هدف اجرای پروژه‌های تحقیقاتی و مطالعاتی

در زمینه کشاورزی، باغداری، منابع

۱۳۸۱ با تعداد ۷ نفر عضو که اکتراً دارای تحصیلات دانشگاهی می‌باشند به ثبت رسیده که از اهداف مهم این تعاونی می‌توان:

خدمات فنی و مهندسی شامل برق، الکترونیک اتوماسیون صنعتی طراحی و

اجرای انواع مدارهای الکترونیکی، مشاوره، نصب و راه‌اندازی، خرید و فروش

کامپیوتر و ارائه انواع نرم‌افزارهای کامپیوترهای اینترنت (بازاریابی، تجارت

الکترونیک)

خدمات اداری و مالی مدیریت منابع انسانی (تامین نیروی انسانی، طبقه‌بندی و

ارزیابی مشاغل، مشاوره در زمینه طراحی و اجرای سیستم‌های مالی و اداری، سیستم

حسابداری صنعتی

خدمات بازرگانی شامل تهیه و توزیع و ترخیص کالا، صادرات واردات، بازاریابی، امور گمرکی

خدمات آموزشی شامل کامپیوتر، انواع سیستم‌های عامل، انواع نرم‌افزارهای

مهندسی، اینترنت شبکه، حسابداری اصول ۲، ۱، ۳ حسابداری صنعتی، حسابداری شرکتها

خدمات مشاوره‌ای شامل برق و الکترونیک، فلزی، ماشین‌سازی، نیرو

محرکه، نساجی، صنایع، معدنی، سربهای سیستم مدیریت کیفیت، زمینه‌های

سرمایه‌گذاری در بخش‌های مختلف در

مسابقات علمی، فرهنگی برای ارتقاء سطح آموزش براساس مقررات این

اساسنامه و سایر ضوابط قانونی ذیربط.

۱۶- انجام سایر فعالیت‌های مرتبط با اهداف شرکت

دوره‌های آموزشی و سرپرستی و انبارداری در شرکتهای ارس زنجان، صنایع

خدمات کشاورزی زنجان، سیم و کابل مجتمع‌نورین فرش سهند فرآوری ایران

تهیه و تدوین طرحهای توجیهی فنی و اقتصادی برای تولید سنگ‌های

گرانیتی و چپس سیب‌زمینی در استان زنجان

فعالیت‌های در دست اقدام تدوین استانداردهای ملی ترانس‌های عمومی،

فرآیند تصحیحات دما و تابش برای اندازه‌گیری مشخص‌های I.V مشخصات

عمومی قطعات فتو، دوره مدیریت و سرپرستی برنامه‌ریزی مواد MRP کنترل

کیفیت جامع TQM برنامه‌ریزی تولید، آشنایی با اجرای سیستم ایزو ۹۰۰۰،

مشاوره و طبقه‌بندی مشاغل، مشاوره و پیاده‌سازی، اخذ گواهینامه سیستم‌های

مدیریت کیفیت ایزو، مشاوره و راه‌اندازی واحدهای کالیبراسیون به آن

اشاره کرد.

ج: شرکت تعاونی تسهیل‌گستران زنجان

شرکت تعاونی فوق‌الذکر در سال

کرمان با ۶ واحد از این نوع تعاونیها را تشکیل داده‌اند که متأسفانه باتوجه به مکاتبات متعدد هیچگونه اطلاعاتی را به این دفتر ارسال نموده‌اند و این اطلاعات صرفاً از دفتر آمار و اطلاعات اداره متبوع اخذ گردیده است.

ضرورت تشکیل اتحادیه سراسری شرکتهای تعاونی خدمات تحقیقاتی و پژوهشی

به منظور ایجاد انسجام و هماهنگی بین تعاونیهای خدماتی تحقیقاتی و پژوهشی تاسیس اتحادیه سراسری از جمله برنامه‌های دفتر تعاونیهای خدمات است که زمینه حضور فعال و جدی تعاونیهای تحقیقاتی را در عرصه تحقیقات کشور فراهم می‌آورد که در این مورد پیگیریهای لازم صورت گرفته است.

مشکلات و نارساییها:

اهم مشکلات و نارساییها در زمینه‌های علمی و پژوهشی و تحقیقاتی را می‌توان به شرح زیر خلاصه نمود:

- ۱- عدم انجام نظام علمی کشور در راستای تنظیم سیاستهای توسعه علم و پژوهش
- ۲- عدم استقلال دانشگاهها و غیرمؤثر بودن آنها در سیاستگذاریهای کلان علمی
- ۳- ضعف فعالیتهای علمی در کشور به دلیل مشکلات مربوط به بخش پژوهش.
- ۴- نبود رویکرد از بالا به پایین و تقاضاگر در علم و پژوهش

۵- ناکارایی نظام تحقیقاتی موجود برای ساماندهی فعالیتهای پژوهشی و نیز عدم انعکاس آثار مثبت محصولات علوم فن آوری بر تحکیم و تقویت بنیانهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی توسعه کشور.

۶- بی‌توجهی به نهادهای غیردولتی (تعاونی و خصوصی) تحقیقاتی و عدم حمایت اصولی از آنها.

۷- نارساییهای متعدد در نظام اطلاع‌رسانی از حیث تولید و مستندسازی اطلاعات

شایان ذکر است که ادامه وضعیت موجود علم و پژوهش پیامدهایی از

اجرای سمینارها، دوره‌ها و کارگاههای آموزشی کوتاه مدت حضوری و نیمه‌حضوری و مجازی اجرا نماید و اکثر اعضا تعاونی دارای تحصیلات دانشگاهی در زمینه‌های مختلف می‌باشند لازم به ذکر است که این تعاونی به آمار دفتر آمار و اطلاعات وزارت تعاون ثبت نگردیده است و این دفتر در آخرین آمار خود این استان را فاقد این نوع تعاونیها اعلام نموده است.

۱۸- اداره کل تعاون استان لرستان

این استان دارای دو تعاونی از نوع تحقیقاتی و پژوهشی می‌باشد که اول بنام شرکت تعاونی تحقیقاتی، کاربردی، پژوهشی و مشاوره‌ای اندیشه اجتماع با تعداد اعضا ۷ نفر که اکثراً دارای تحصیلات دانشگاهی می‌باشد و از سال ۱۳۸۰ که سال تاسیس آن می‌باشد تاکنون فعالیتی نداشته است و شرکت تعاونی رهیافت پژوهش می‌باشد که تعداد اعضا آن ۷ نفر و در سال ۱۳۷۹ به ثبت رسیده است اکثر اعضا این تعاونیها دارای تحصیلات دانشگاهی می‌باشند و فعالیت آن در زمینه مسائل اجتماعی می‌باشد.

اداره کل تعاون استان کردستان

این اداره کل اعلام نموده است که یک واحد از این نوع تعاونیها را بنام شرکت تعاونی ۲۹۶ پژوهش به ثبت رسانیده که غیر فعال می‌باشد لازم به ذکر است که در لیست آماری دفتر آمار اطلاعات ذکر از آن به میان نیآورده است.

اداره کل تعاون استان آذربایجان غربی

اداره کل استان آذربایجان غربی دارای یک واحد از این نوع تعاونیها بنام شرکت تعاونی تحقیقاتی و مشاوره‌ای پژوهشی زرین پژوه ارومیه می‌باشد که با ۷ نفر عضو در سال ۱۳۸۱ و با هدف فعالیت در زمینه مشاوره و تحقیقاتی در زمینه مسائل اجتماعی تشکیل گردیده است.

در دیگر استانها استان تهران ۱۹ واحد، چهارمحال و بختیاری با ۲ واحد، همدان با ۲ واحد، هرمزگان با ۲ واحد، خوزستان با ۲ واحد، سمنان با ۱ واحد،

طبیعی، فضای سبز، دامداری، آبخیزداری، شیلات اقتصادی و اجتماعی تشکیل گردیده است.

هـ- شرکت تعاونی تحقیقات و خدمات‌رسانی اندیشه که با تعداد ۷ نفر عضو که اکثراً دارای تحصیلات دانشگاهی می‌باشند با هدف تحقیقات در زمینه علوم زیستی و انسانی برای نیل به تکامل و تعالی انسان با دیدگاه کل‌نگر از طریق طراحی، اجرا، نظارت و مدیریت پروژه‌های علمی، برگزاری برنامه‌های علمی و راه‌اندازی واحدهای تولیدی، تحقیقاتی، خدماتی و تخصصی تشکیل گردیده است.

و- شرکت تعاونی پژوهشی ۱۷۱ شیراز با تعداد ۷ نفر عضو که اکثراً دارای تحصیلات دانشگاهی می‌باشند با هدف ارائه خدمات در زمینه بررسی، مطالعه و پژوهش استانی از قبیل پژوهشهای جغرافیایی، تاریخ و جغرافیای تاریخی، آثار باستانی جامعه‌شناسی، فرم‌شناسی، جمعیت‌شناسی، امور فرهنگی و هنری، صنعت صنایع دستی، کشاورزی، خدمات، توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، فرهنگ ادبیات شفاهی، زبان و گویشها، شرح حال دانشمندان، روحانیون، هنرمندان ادبا و شعرا تشکیل گردیده است.

۱۷- اداره کل تعاون استان سیستان و بلوچستان

این اداره کل توانسته در سال جاری یک واحد از این نوع تعاونیها را بنام شرکت تعاونی تحقیقاتی و پژوهشی و خدمات مهندسی جنوب شرق ۱۶۲۶ زاهدان با تعداد ۷ نفر عضو با هدف تحقیقات، پژوهش خدمات فنی و مهندسی مشاوره و آموزش در بخشهای صنعت و معدن، آب، انرژی، برق، مخابرات، نفت، گاز، پتروشیمی، پروژه‌های عمرانی و زیست محیطی تشکیل دهد که تاکنون توانسته فعالیتهای در زمینه اجرای پروژه‌های تحقیقاتی، پژوهشی، مطالعاتی و ایجاد پارک تحقیقاتی، انجام فعالیتهای خدمات مهندسی، انجام خدمات مشاوره‌ای، اجرای آموزشهای تحقیقی به صورت

زمینه آثار پژوهش‌های علمی - فنی
 ۱۴- گسترش شهرک‌های علمی - تحقیقاتی منطقه‌ای جهت تمرکز منابع و امکانات منطقه‌ای تحقیقات در کشور
 ۱۵- فراهم نمودن تسهیلات لازم به منظور ارائه نتایج تحقیقات از طریق شبکه‌های اطلاع‌رسانی.

از آنجایی که بررسی آمار فعالیت‌های بخش خصوصی نشان می‌دهد که تنها ۲/۳ درصد از کل کارگاه‌های صنعتی دارای (۵۰) نفر کارکن و بیشتر بوده‌اند و ۱۶/۹ درصد از بهره‌برداران بخش خصوصی در بخش کشاورزی دارای زمین‌های بیش از (۱۰) هکتار هستند لذا قابلیت سرمایه‌گذاری مستقیم بخش خصوصی در امر تحقیقات بدلیل کوچک بودن واحدها ناچیز است و این وضعیت نقش مهم دولت در هدایت فعالیت‌های پژوهشی را نشان می‌دهد و برای رفع این نقیصه و به منظور افزایش نقش بخش غیردولتی (تعاونی - خصوصی) لازم است اقداماتی به شرح زیر صورت پذیرد.

۱- معرفی واحدهای پژوهشی غیردولتی (تعاونی، خصوصی) لازم است و زمینه‌های فعالیت در سطح وسیع
 ۲- محافظت از بازار ملی تحقیق و توسعه و تشویق بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به استفاده از نتایج پژوهش‌ها از طریق ارائه بیمه‌های خاص برای جبران خسارت‌های احتمالی ناشی از به کارگیری یافته‌های مذکور.
 ۳- مشخص نمودن جایگاه مراکز تحقیقاتی غیردولتی در نظام تحقیقات کشور.

۴- برقراری ارتباط بین واحدهای بهره‌بردار کشاورزی و کارگاه‌های کوچک صنعتی و مراکز تحقیقاتی (اعم از دولتی یا غیردولتی) از طریق تشکلهای صنفی برای شناسایی و تأمین نیازهای تحقیقاتی بهره‌برداران و کارگاه‌های مذکور
 ۵- حمایت و تقویت واحدهای تحقیقاتی بخش‌های تعاونی و خصوصی

۶- ایجاد تشکلهای صنفی در بخش غیردولتی از جمله اتحادیه مرکزی تعاونی‌های خدمات تحقیقاتی و پژوهشی در کشور ●

غیردولتی (تعاونی و خصوصی) و آزمایشگاه‌های تحقیقاتی.

۵- تغییر نگرش و جهت‌گیری نظام آموزشی به سوی پژوهش

۶- ارتقای سطح آگاهی‌های عمومی از جمله آگاهی تصمیم‌گیران سطوح میانی از نتایج تحقیقات

۷- متشکل نمودن امکانات و منابع بخش غیردولتی و هدایت آن در جهت انجام تحقیقات کاربردی و توسعه‌ای.

۸- تعمیق علمی واحدهای پژوهشی و پرهیز از اجرای پژوهش‌های سطحی از طریق ایجاد و تقویت روحیه همکاری بین مراکز و گروه‌های علمی

۹- گسترش تحقیقات در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی

۱۰- هدایت پایان‌نامه‌های مقاطع کارشناسی ارشد، دکترا و دکترای تخصصی به تحقیق در چارچوب اولویت‌های تحقیقاتی.

۱۱- ایجاد شرکتهای مشترک تحقیقاتی بین دانشگاه‌ها و دستگاه‌های اجرایی

۱۲- توسعه و تجهیز پایگاه‌های R&D و آزمایشگاه‌های تحقیقات بزرگ

۱۳- بازنگری قوانین و مقررات مربوط به حفظ حقوق پژوهشگران در

حمله افزایش فاصله علمی کشور با سطح جهانی و افزایش شکاف اقتصادی موجود با کشورهای توسعه یافته و حتی در حال توسعه و همچنین مهاجرت نخبگان و استعداد‌های علمی از کشور و جذب آنها به مراکز علمی و معتبر و فعال جهانی خواهد داشت.

سیاستها و راهکارهای اساسی رفع مشکلات

به منظور رفع موانع موجود و اصلاح نظام تحقیقات و فن‌آوری لازم است که اقدامات ذیل صورت پذیرد:

۱- تشکیل نهادی اجرایی برای هماهنگی امور اجرایی بخش تحقیقات و نظارت بر آن.

۲- تجدیدنظر در وظایف شورای پژوهش‌های علمی کشور و تقویت آن به عنوان تعیین‌کننده اولویت‌های پژوهشی و سیاستگذاری

۳- ایجاد شبکه اطلاع‌رسانی متمرکز و جامع جهت تأمین نیازهای علمی، پژوهشی و همچنین ایجاد هماهنگی بین مراکز تحقیقاتی، دانشگاه‌ها و دستگاه‌های اجرایی.

۴- حمایت‌های مالیاتی و مدیریتی از تحقیقات آزاد و تقویت مراکز تحقیقاتی